

بسمه تعالی

زبان ماشین و اسمبلی

علی چوداری خسروشاهی

Akhosroshahi@iaut.ac.ir

دانشگاه آزاد اسلامی

مرجع

IBM PC Assembly Language and Programing

برنامه نویسی و زبان اسمبلی کامپیوترهای شخصی

نویسنده: Peter Abel

فصل اول

مبانی اعداد

مبانی اعداد

- در زبانهای سطح بالا نگران اینکه داده ها در کامپیوتر چگونه نمایش داده میشوند نیستیم ولی در زبان های اسمبلی بایستی بفکر چگونگی ذخیره داده باشیم و اغلب با کار تبدیل داده ها از یک نوع به نوع دیگر مواجه می باشیم.
- یک عدد در مبنای M از ارقام $0, 1, \dots, M-1$ تشکیل می شود.
- حافظه های کامپیوتر فقط می تواند ارقام 0 یا 1 را در خود ذخیره نماید که به آنها بیت گفته میشود. در سیستم دودوئی اعداد از بیت ها تشکیل شده اند.
- از جمله پر کاربرد ترین مبناهای عددی عبارتند از 2 ، 8 ، 10 و 16

مبنا	ارقام تشکیل دهنده
2 (binary)	0, 1
8 (Octet)	0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
10 (Decimal)	0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
16 (Hexadecimal)	0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, A, B, C, D, E, F

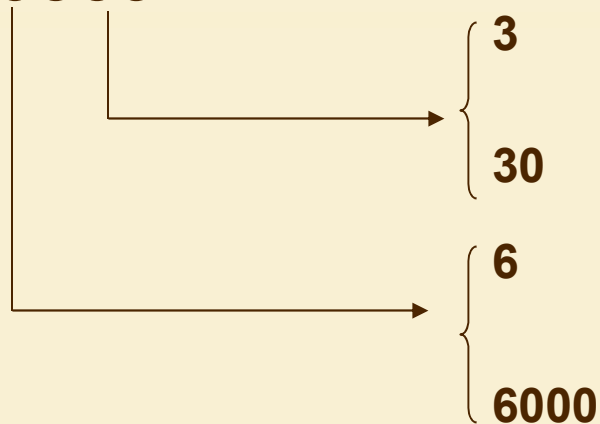
مقایسهٔ اعداد در چهار مبنا

Hexadecimal	Octal	Binary	Decimal
0	00	0000	00
1	01	0001	01
2	02	0010	02
3	03	0011	03
4	04	0100	04
5	05	0101	05
6	06	0110	06
7	07	0111	07
8	10	1000	08
9	11	1001	09
A	12	1010	10
B	13	1011	11
C	14	1100	12
D	15	1101	13
E	16	1110	14
F	17	1111	15

ارزش ارقام

■ در زمان قرار گرفتن در یک عدد، هر رقم دارای دو ارزش متفاوت است

6539

■ ارزش مطلق

■ ارزش مکانی

■ ارزش مکانی هر رقم برابر است با :

■ ارزش مطلق ضرب در مبنا به توان شماره مکان

■ که شماره مکان از سمت راست ترین رقم و با مکان صفر شروع میشود

ارزش ارقام

■ مثال: ارزش مکانی رقم ۲ را مشخص کنید ؟

$\begin{matrix} 2 & 1 & 0 \\ (627)_8 \end{matrix}$

→ $2 \times 8^1 = 16$

■ ارزش مکانی هر کدام از ارقام عدد زیر را بدست آورید :

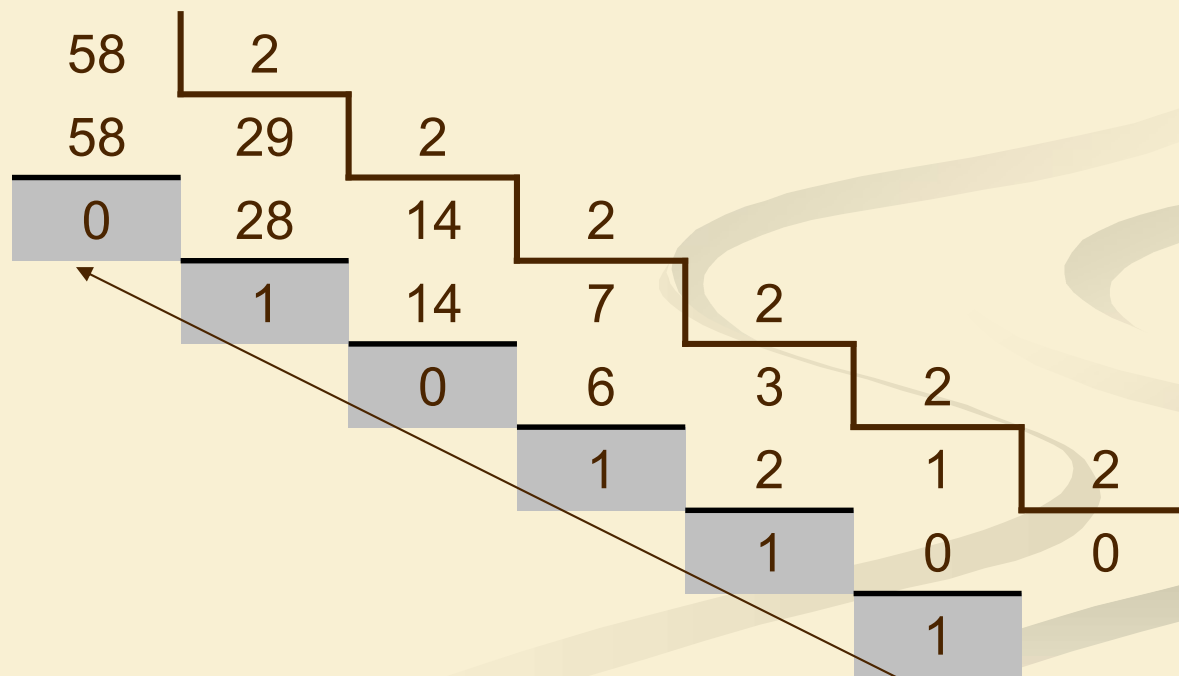
$\begin{matrix} 2 & 1 & 0 \\ (A2C)_{16} \end{matrix}$

→ $12 \times 16^0 = 12$
→ $2 \times 16^1 = 32$
→ $10 \times 16^2 = 2560$

تبدیل مبنای ۱۰ به ۲

روش ۱: تقسیمات متوالی بر ۲

$$(58)_{10} = (111010)_2$$

تبدیل مبنای ۱۰ به ۲

■ روش دوم:

■ بزرگترین توان ۲ کوچکتر مساوی عدد را پیدا کرده و از آن کم می کنیم.

■ توان های ۲ عبارتند از: ۱، ۲، ۴، ۸، ۱۶، ۳۲، ...

■ این کار را تا زمانی که به صفر برسیم ادامه خواهیم داد.

■ بترتیب زیر توانهای ۲ استفاده شده ۱ و استفاده نشده ۰ قرار خواهیم داد.

$$\begin{array}{r}
 58 \\
 -32 \\
 \hline
 26 \\
 -16 \\
 \hline
 10 \\
 -8 \\
 \hline
 2 \\
 -2 \\
 \hline
 0
 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccccc}
 32 & 16 & 8 & 4 & 2 & 1 \\
 1 & 1 & 1 & 0 & 1 & 0 \\
 (58)_{10} = (111010)_2
 \end{array}$$

در مثال فوق از عدد ۵۸ توانهای دوی ۲، ۴، ۸، ۱۶ و ۳۲ کم شده است پس زیر آنها ۱ و چون ۴ استفاده نشده است ۰ قرار می دهیم.

تبدیل اعداد اعشاری مبنای ۱۰ به مبنای ۲

■ اعداد را به دو قسمت صحیح و کسری تقسیم می کنیم و هر قسمت را جداگانه تبدیل می کنیم

■ تبدیل قسمت صحیح به مبنای ۲.

■ با تقسیمات متوالی بر ۲ و گرد آوری باقیمانده ها به عنوان رقم های مبنای ۲.

■ تبدیل قسمت کسری به مبنای ۲.

■ با ضرب متوالی در ۲ و گرد آوری اعداد صحیح تولید شده به عنوان رقم های مبنای جدید ۲.

تبدیل اعداد اعشاری مبنای ۱۰ به مبنای ۲

- مثال: عدد 41.6875 در مبنای ۱۰ می‌باشد. آنرا به مبنای ۲ تبدیل کنید.
- حل: ابتدا قسمت اعشار را از صحیح جدا کرده عمل تبدیل را برای هر یک جداگانه انجام می‌دهیم.

صحیح = 41

41		
20		1
10		0
5		0
2		1
1		0
0		1

$$(41)_{10} = (101001)_2$$

اعشار = 0.6875

0.6875	
x	2
1.3750	
x	2
0.7500	
x	2
1.5000	
x	2
1.0000	

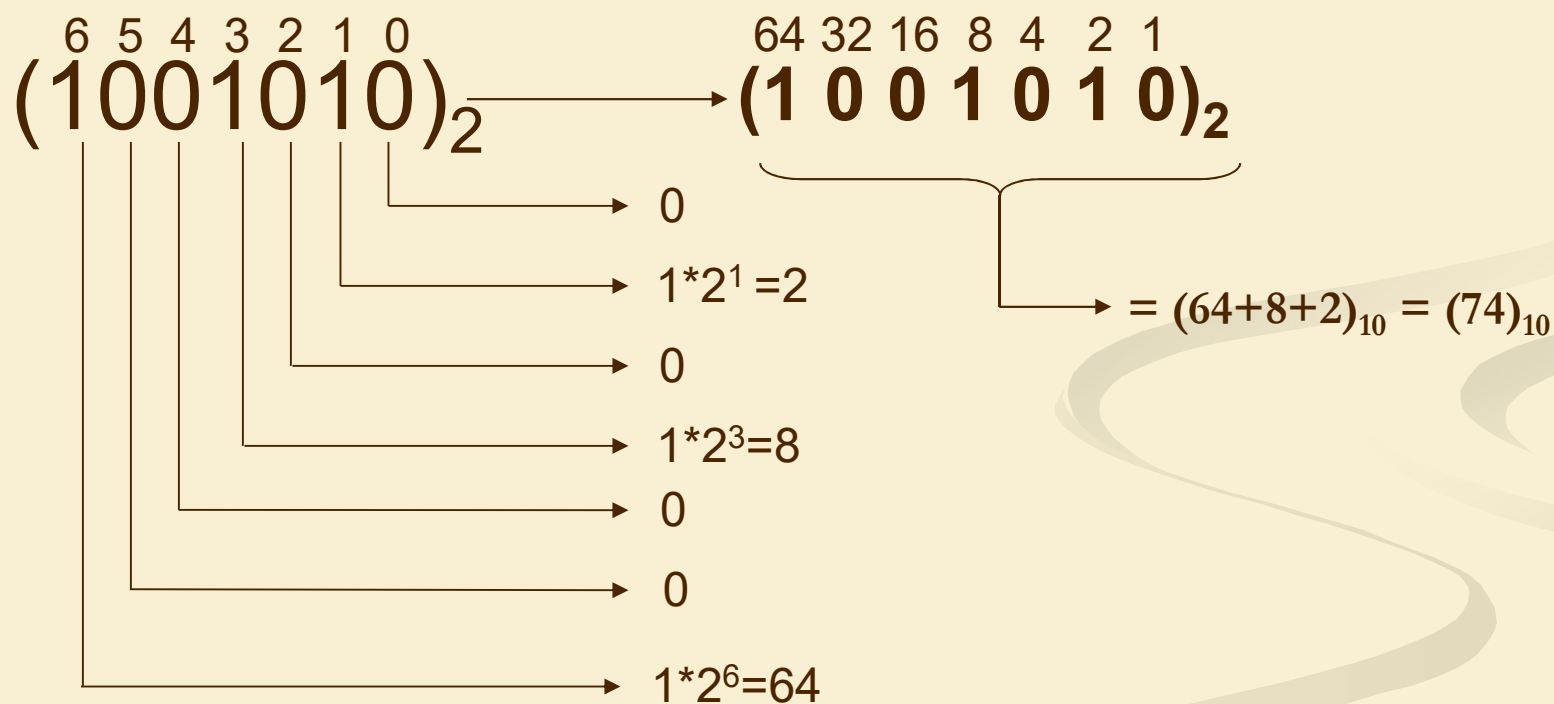
$$(0.6875)_{10} = (0.1011)_2$$

$$(41.6875)_{10} = (101001.1011)_2$$

تبدیل مبنای ۲ به ۱۰

■ محاسبه مجموع ارزش مکانی ارقام عدد

$$\begin{pmatrix} 128 & 64 & 32 & 16 & 8 & 4 & 2 & 1 \\ 1 & 1 & 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \end{pmatrix}_2 = (128 + 64 + 8 + 2 + 1)_{10} = (203)_{10}$$

تبدیل مبنای ۲ به ۸

■ کل ارقام عدد را با شروع از سمت راست ترین عدد به گروه های ۳ رقمی تقسیم می کنیم.

■ اگر سمت چپ ترین گروه کمتر از سه تا شد می توان به تعدد مورد نیاز به سمت چپ آن صفر اضافه کرد.

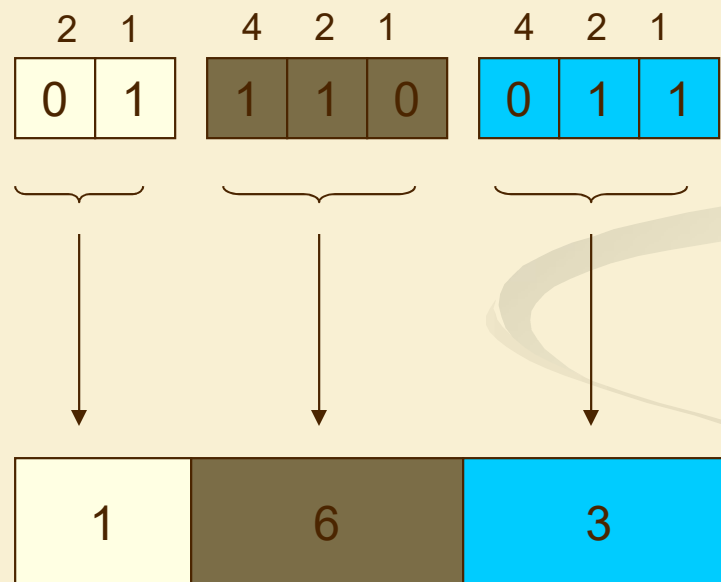
■ بترتیب معادل هر گروه را در مبنای ۸ می نویسیم.

■ مثال: عدد $(101000110)_2$ را به مبنای ۸ تبدیل کنید؟

$$\left(\underbrace{101}_5, \underbrace{000}_0, \underbrace{110}_6 \right)_2 = (506)_8$$

تبدیل مبنای ۲ به ۸

■ مثال: عدد $(01110011)_2$ را به مبنای ۸ تبدیل کنید

تبدیل مبنای ۸ به ۲

■ معدل هر یک از ارقام را در مبنای ۲ و در میدان ۳ رقمی می نویسیم.

■ اگر طول عدد کمتر از ۳ باشد به تعداد مورد نیاز صفر در سمت چپ اضافه می کنیم

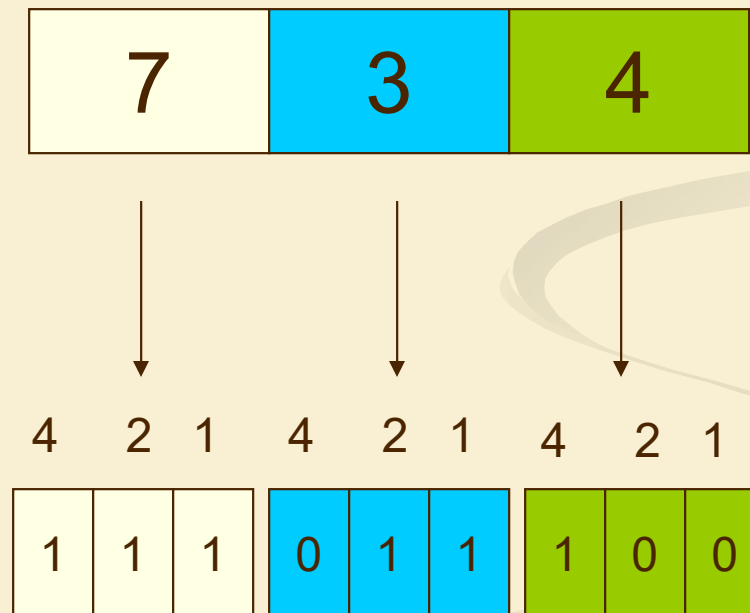
■ گروه ها را به ترتیب کنار هم قرار می دهیم.

■ مثال : عدد $(517)_8$ را به مبنای ۲ تبدیل کنید؟

$$(\underline{5} \ \underline{1} \ \underline{7})_8 = (101001111)_2$$

تبدیل مبنای ۸ به ۲

■ مثال: عدد $(734)_8$ را به مبنای ۲ تبدیل نمایید

تبدیل مبنای ۲ به ۱۶

16

2

■ کل ارقام عدد را با شروع از سمت راست ترین عدد به گروه های ۴ رقمی تقسیم می کنیم.

■ اگر سمت چپ ترین گروه کمتر از چهار تا شد می توان به تعدد مورد نیاز به سمت چپ آن صفر اضافه کرد.

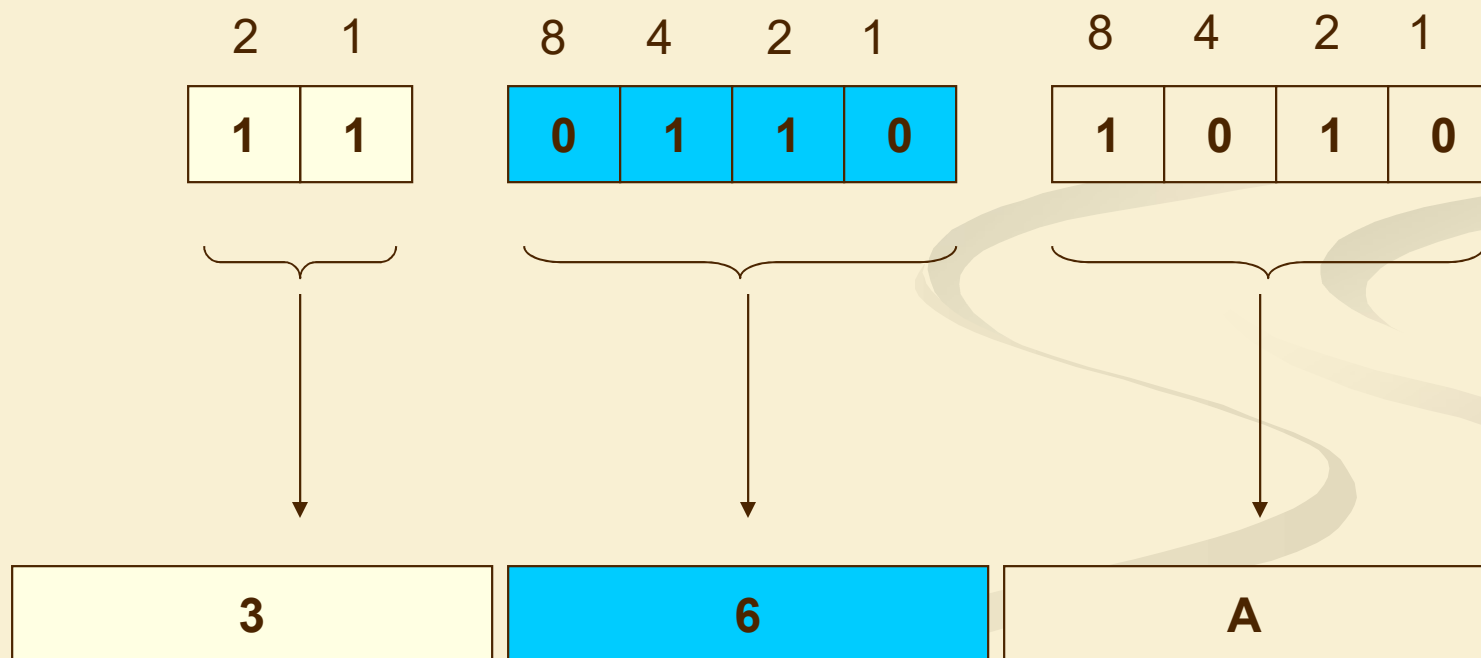
■ بترتیب معادل هر گروه را در مبنای ۱۶ می نویسیم.

■ مثال : عدد $(101001110)_2$ را به مبنای ۱۶ تبدیل کنید؟

$$\left(\underbrace{000}_1 \underbrace{1010}_4 \underbrace{1110}_E \right)_2 = (14E)_{16}$$

تبدیل مبنای ۲ به ۱۶

■ عدد $(1101101010)_2$ را به مبنای ۱۶ تبدیل کنید :

تبدیل مبنای ۱۶ به ۲

16

2

■ معدل هر یک از ارقام را در مبنای ۲ و در میدان ۴ رقمی می نویسیم.

■ اگر طول عدد کمتر از ۴ باشد به تعداد مورد نیاز صفر در سمت چپ اضافه می کنیم

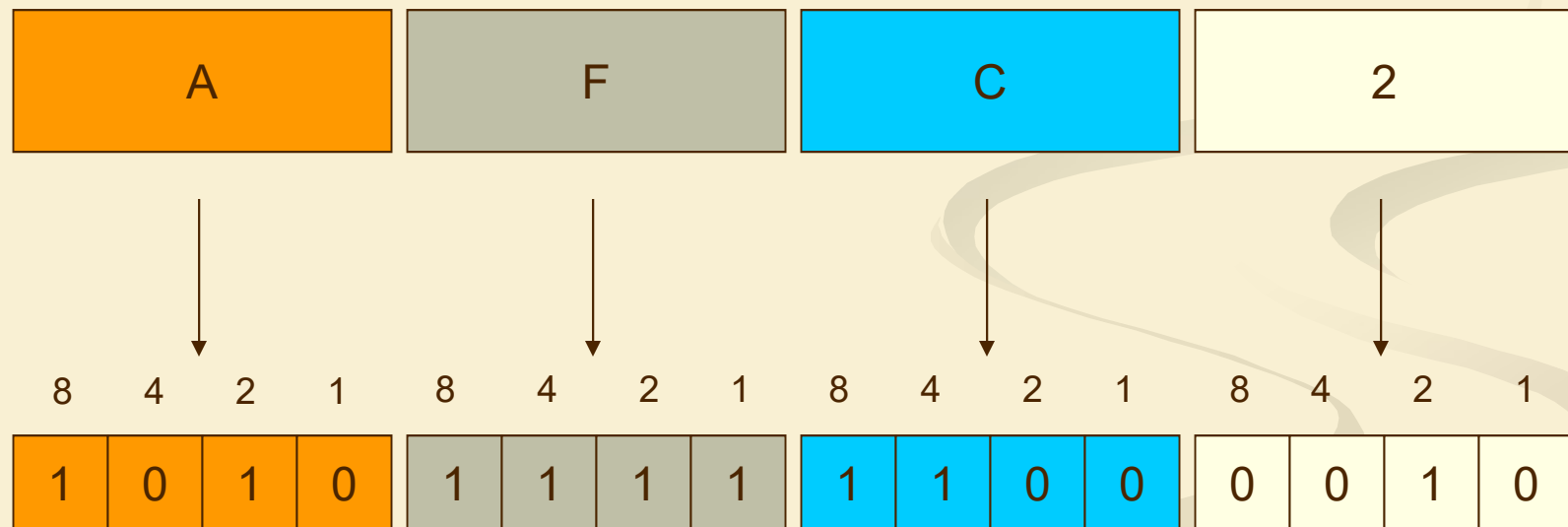
■ گروه ها را به ترتیب کنار هم قرار می دهیم.

■ مثال : عدد $(2A5)_{16}$ را به مبنای ۲ تبدیل کنید؟

$$\left(\begin{array}{ccc} 2 & A & 5 \\ \hline 0010 & 1010 & 0101 \end{array} \right)_{16} = (001010100101)_2$$

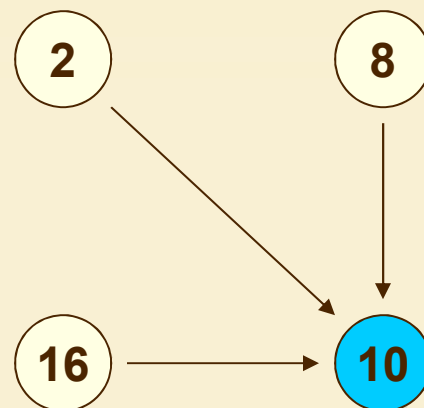
تبدیل مبنای ۱۶ به ۲

■ مثال: عدد $(AFC2)_{16}$ را به مبنای ۲ تبدیل نمایید :

تبدیل همه مبنایا به مبنای ۱۰

■ محاسبه مجموع ارزش مکانی ارقام عدد

■ مثال: عدد $(A2C)_{16}$ را به مبنای ۱۰ تبدیل کنید؟

$$(A2C)_{16} = 12 + 32 + 2560 = (2604)_{10}$$

سایر تبدیلات

■ برخی دیگر از تبدیلات و راه حل آنها.

تبدیل (مبنا)	راه حل
۱۰ به ۸	تبدیل ۱۰ به ۲ سپس ۲ به ۸
۸ به ۱۰	تبدیل ۸ به ۲ سپس ۲ به ۱۰
۱۰ به ۱۶	تبدیل ۱۰ به ۲ سپس ۲ به ۱۶
۱۶ به ۱۰	تبدیل ۱۶ به ۲ سپس ۲ به ۱۰
۸ به ۱۶	تبدیل ۸ به ۲ سپس ۲ به ۱۶
۱۶ به ۸	تبدیل ۱۶ به ۲ سپس ۲ به ۸

سایر تبدیلات

■ مثال: عدد $(AC2)_{16}$ را به مبنای ۸ تبدیل نمایم

حل (ابتدا عدد را به مبنای ۲ می بریم

$$(AC2)_{16} = (1010, 1100, 0010)_2$$

سپس تبدیل به ۸ را انجام میدهیم

$$= (101, 011, 000, 010)_2 = (5302)_8$$

مکمل اعداد

• دو نوع مکمل برای هر عدد در مبنای R وجود دارد:

- مکمل R

- مکمل $R-1$

■ در مکمل $R-1$ از هر رقم مقدار $(R-1)$ را کسر می کنیم.

■ مکمل ۹ عدد $۸۳۵_{۱۰}$ برابر است با $۱۶۴_{۱۰}$

■ مکمل ۱ عدد $۱۰۱۰_۲$ برابر است با $۰۱۰۱_۲$

■ برای یافتن مکمل R یک عدد ابتدا مکمل $R-1$ آن عدد را محاسبه کرده سپس مقدار آن را با آن جمع می کنیم.

■ مکمل ۱۰ عدد $۸۳۵_{۱۰}$ برابر است با $۱۶۴_{۱۰} + ۱ = ۱۶۵_{۱۰}$

■ مکمل ۲ عدد $۱۰۱۰_۲$ برابر است با $۰۱۰۱_۲ + ۱ = ۰۱۱۰_۲$

مکمل ۲

■ تمام ارقام را نقیض کرده (0 را به 1 و 1 را به 0 تبدیل می کنیم) و با یک جمع می کنیم.

1	0	0	1	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---

0	1	1	0	1	1	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---

+

1

0	1	1	1	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---

مکمل ۲

روش سریع

1. از سمت راست شروع کنید و هر بیت را به خروجی منتقل نمایید تا زمانی که به اولین یک برسید
2. اولین یک را نیز به خروجی منتقل کنید
3. بقیه بیت ها را به صورت نقیض در خروجی بنویسید

1	0	0	1	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---

0	1	1	1	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---

نقیض

بدون تغییر

نکات مهم

- مکمل دو در مبنای دو معادل به قرینه کردن عدد در مبنای ده است
- جمع هر عدد با مکملش برابر با صفر خواهد بود
- در زمان محاسبه مکمل باید به بیت های صفر بی اهمیت توجه شود
 - اعداد زیر با هم مساوی نیستند
 - ۱۰۱۰
 - ۰۱۰۱۰
 - ۰۰۱۰۱۰
 - ۰۰۰۰۱۰۱۰
 - زیرا مکمل های یکسانی ندارند
- در زمان محاسبه مکمل تعداد بیت های واقعی عدد اهمیت دارد
- بیت های بی اهمیت به ۱ مبدل خواهند شد

مثال

■ مثال: مکمل ۲ عدد ۱۰۱۰ را بدست آورید

■ راه حل غلط

۰۱۱۰ ■

■ روش صحیح: عدد چند بیتی است؟ ۸ بیتی.

۰۰۰۰۱۰۱۰ ■

۱۱۱۱۰۱۱۰ ■

اعداد علامت دار

■ در حالت طبیعی سیستم اعداد انتخاب شده برای نمایش اعداد باید بتواند هم اعداد بدون علامت و هم اعداد علامت دار را نمایش دهد.

■ سه روش زیر برای نمایش اعداد علامت دار وجود دارد:

1. نمایش بصورت اندازه-علامت.

2. نمایش بصورت مکمل یک.

3. نمایش بصورت مکمل دو.

در سیستمهای کامپیتری از روش سوم استفاده می شود

■ در یک عدد n بیتی علامتدار با ارزشترین بیت، بیت علامت است

■ اگر بیت علامت یک باشد عدد منفی است .

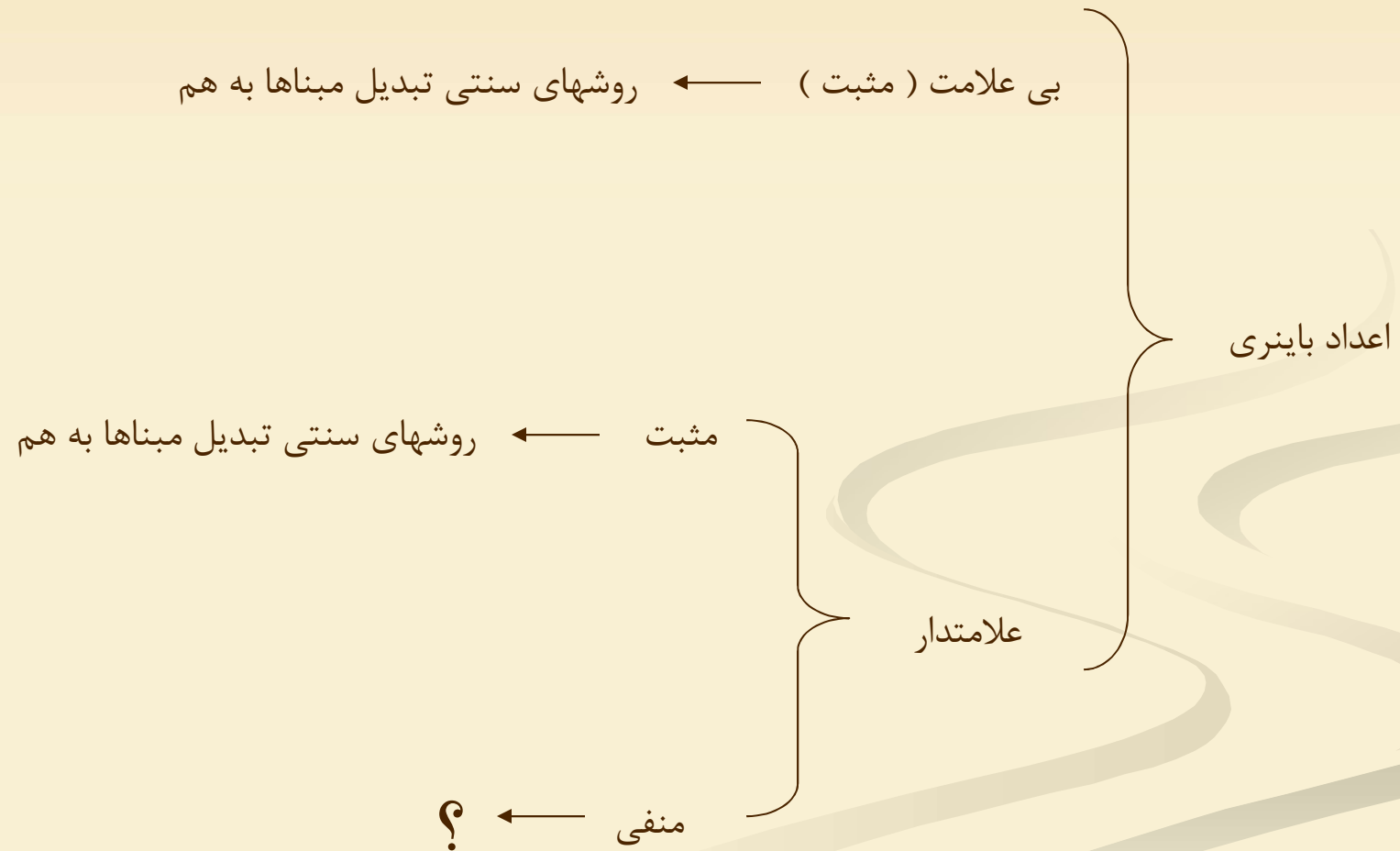
روش نمایش بصورت مکمل دو

- روی بیت علامت ۱ قرار می دهیم
- روی بقیه بیتها مکمل ۲ عدد را قرار می دهیم

$$(-1101001)_2 = \left(\overbrace{10010111}^{\text{مکمل ۲}} \right)_2$$

The diagram illustrates the conversion of the binary number $(-1101001)_2$ to its two's complement representation. The original number is shown as $(-1101001)_2$. An arrow labeled "مکمل ۲" (Two's Complement) points to the resulting representation $\left(\overbrace{10010111}^{\text{مکمل ۲}} \right)_2$. The resulting number is shown as $\overline{10010111}$ with a minus sign below the bar, indicating the two's complement of the original number.

تبدیل اعداد منفی

تبدیل اعداد باینری منفی به دهدهی

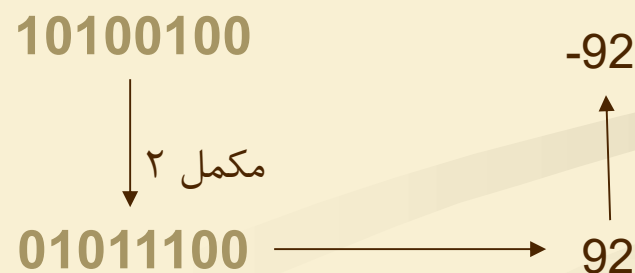
■ هیچ روش مستقیمی برای این کار وجود ندارد

■ ابتدا : قرینه عدد را تولید می کنیم

■ مقدار قرینه عدد را در مبنای ده بدست می آوریم

■ یک علامت منفی به جواب اضافه می کنیم

■ مثال : عدد علامت دار $(10100100)_2$ را مبنای ۱۰ تبدیل کنید؟

روش میانبر

-128	64	32	16	8	4	2	1
------	----	----	----	---	---	---	---

با توجه به تعداد بیت های عدد آخرین بیت را با علامت منفی در نظر می گیریم

■ مثال : عدد علامت دار $(10001001)_2$ را مبنای ۱۰ تبدیل کنید؟

-128	64	32	16	8	4	2	1
------	----	----	----	---	---	---	---

1	0	0	0	1	0	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

$$-128 + 8 + 1 = -119$$

مثال : ۱۱۱۱۰۱۰۰

■ روش اول

$$\left(\begin{array}{c} 11110100 \\ \hline - \quad 0001100 \end{array} \right)_2 = (-0001100)_2 = (-12)_{10}$$

■ روش میانبر

-128	64	32	16	8	4	2	1
1	1	1	1	0	1	0	0

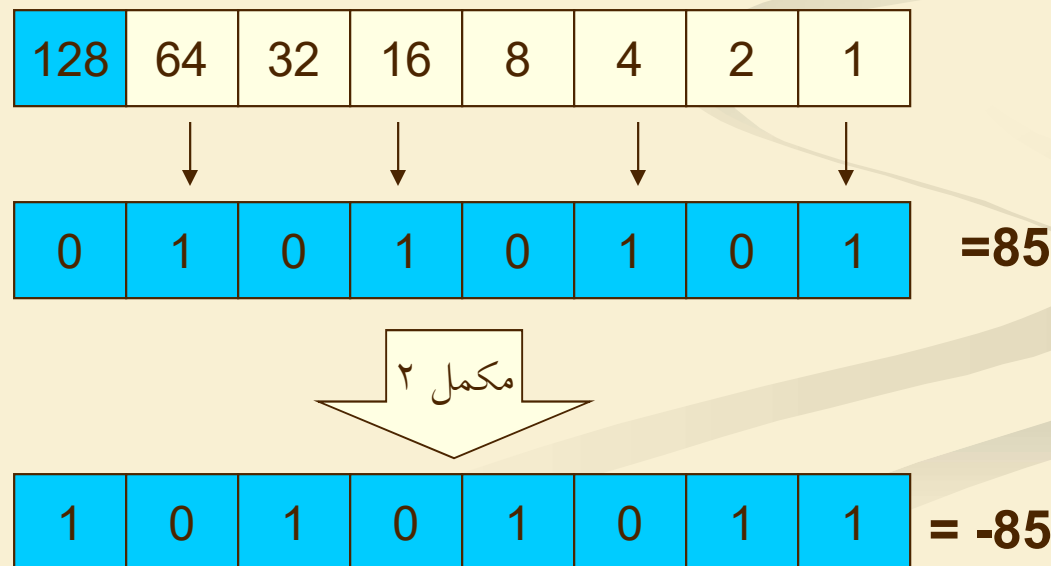
↓ ↓ ↓ ↓ ↓

$$-128 + 64 + 32 + 16 + 4 = -12$$

تبدیل معکوس

- برای تبدیل یک عدد منفی به مبنای دو هیچ روش مستقیمی وجود ندارد
- ابتدا عدد را به صورت مثبت به مبنای دو تبدیل کرده ، سپس مکمل آنرا محاسبه می کنیم
- مثال : عدد ۸۵- را به صورت عددی ۸ بیتی و علامتدار در مبنای دو نمایش دهید.

■ ابتدا ۸۵ را به مبنای دو می بریم

جمع در مبنای ۲

- جمع هر رقم می تواند یکی از حالت‌های زیر باشد
- در حاصل این جمع ها رقم سمت چپ به عنوان رقم نقلی مرحله بعد می باشد

$$\begin{array}{r}
 0 \\
 + 0 \\
 \hline
 00
 \end{array}
 +
 \begin{array}{r}
 0 \\
 + 1 \\
 \hline
 01
 \end{array}
 +
 \begin{array}{r}
 1 \\
 + 0 \\
 \hline
 01
 \end{array}
 +
 \begin{array}{r}
 1 \\
 + 1 \\
 \hline
 10
 \end{array}$$

- اگر رقم نقلی هر مرحله را نیز دخالت دهیم خواهیم داشت
- رقم سمت چپ حاصل جمع به عنوان رقم نقلی مرحله بعد می باشد

رقم نقلی مرحله قبل $\longrightarrow$

$$\begin{array}{r}
 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \\
 0 \quad 0 \quad 1 \quad 1 \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad 1 \\
 + 0 \quad + 1 \quad + 0 \quad + 1 \quad + 0 \quad + 1 \quad + 0 \quad + 1 \\
 \hline
 00 \quad 01 \quad 01 \quad 10 \quad 01 \quad 10 \quad 10 \quad 11
 \end{array}$$

36

جمع در مبنای ۲

■ مثال : حاصل جمع عدد 11110001 با عدد 00110110 در مبنای ۲ برابر است با

$$\begin{array}{r} 11110001 \\ + 00110110 \\ \hline 100100111 \end{array}$$

1	1	1	1	0	0	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

+

0	0	1	1	0	1	1	0
---	---	---	---	---	---	---	---

1	0	0	1	0	0	1	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---

تفریق در مبنای ۲

■ با توجه به رقم قرضی مرحله قبل می توانیم یکی از حالات زیر را داشته باشیم

■ رقم سمت چپ حاصل تفریق به عنوان رقم قرضی از مرحله بعد می باشد

رقم قرضی مرحله قبل	0	0	0	0	1	1	1	1
	0	0	1	1	0	0	1	1
	- 0	- 1	- 0	- 1	- 0	- 1	- 0	- 1
	0 0	1 1	0 1	0 0	1 1	1 0	0 0	1 1

تفریق در مبنای ۲

■ مثال : حاصل تفریق عدد 111000111 با عدد 10001101 در مبنای ۲ برابر است با

$$\begin{array}{r} 11100111 \\ - 10001101 \\ \hline 01011010 \end{array}$$

The diagram shows the subtraction of 10001101 from 11100111 using bit boxes. The top row (minuend) is 11100111, and the bottom row (subtrahend) is 10001101. The result row is 01011010. Arrows indicate the flow of carries/borrows: from the 7th bit to the 6th, from the 6th to the 5th, from the 5th to the 4th, from the 4th to the 3rd, from the 3rd to the 2nd, and from the 2nd to the 1st.

0	0	1	1	0	0	0	
1	1	1	0	0	1	1	1
-	1	0	0	0	1	1	0
	1	0	1	1	0	1	0

تفریق در سیستم مکمل دو

- مکمل دو، تفریق کننده (همراه با بیت علامت) را می گیریم و حاصل را با تفریق شونده جمع می کنیم.
- اعداد باید علامت دار باشند

$$A - B = A + (-B)$$

$$\begin{array}{r} 01100111 \\ - 00001101 \\ \hline 01011010 \end{array} \xrightarrow{\text{حالت معادل}} \begin{array}{r} 01100111 \\ + 11110011 \\ \hline 1|01011010 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 103 \\ - 13 \\ \hline 90 \end{array} \xrightarrow{\text{یا}} \begin{array}{r} 103 \\ + -13 \\ \hline 90 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 11010011 \\ - 00101000 \\ \hline 10101011 \end{array} \xrightarrow{\text{حالت معادل}} \begin{array}{r} 11010011 \\ + 11011000 \\ \hline 1|10101011 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -45 \\ - 40 \\ \hline -85 \end{array} \xrightarrow{\text{یا}} \begin{array}{r} -45 \\ + -40 \\ \hline -85 \end{array}$$

بیت نقلی

■ در تفریق اعداد علامتدار ایجاد بیت نقلی لزوماً به معنی بروز خطا نیست

■ معمولاً این بیت دور ریخته میشود

■ تنها حالت خطا زمانی است که نتیجه در ۸ بیت قابل ذخیره نباشد

توجه

تشخیص نحوه محاسبه حاصل جمع و تفریق در مبناهای ۸ و ۱۶
به عهده دانشجو می باشد

نمایش کاراکترها بوسیلهٔ کد ASCII

■ ASCII (American Standard Code for Information Interchange)

■ در کامپیوتر به حروف، ارقام، علامت ها کرکتر گفته می شود. به هر کرکتر یک کد هشت بیتی منحصر به فرد وابسته می شود که آنرا کد ASCII می نامند.

کد اسکی	کراکتر
48 تا 57	0 تا 9
65 تا 90	A تا Z
97 تا 122	a تا z

■ کراکترهای قابل چاپ

■ کراکترهای قابل چاپ دارای کدهای 32 تا 126 می باشند.

کد اسکی	کراکتر
27	ESC
10	CR
13	LF

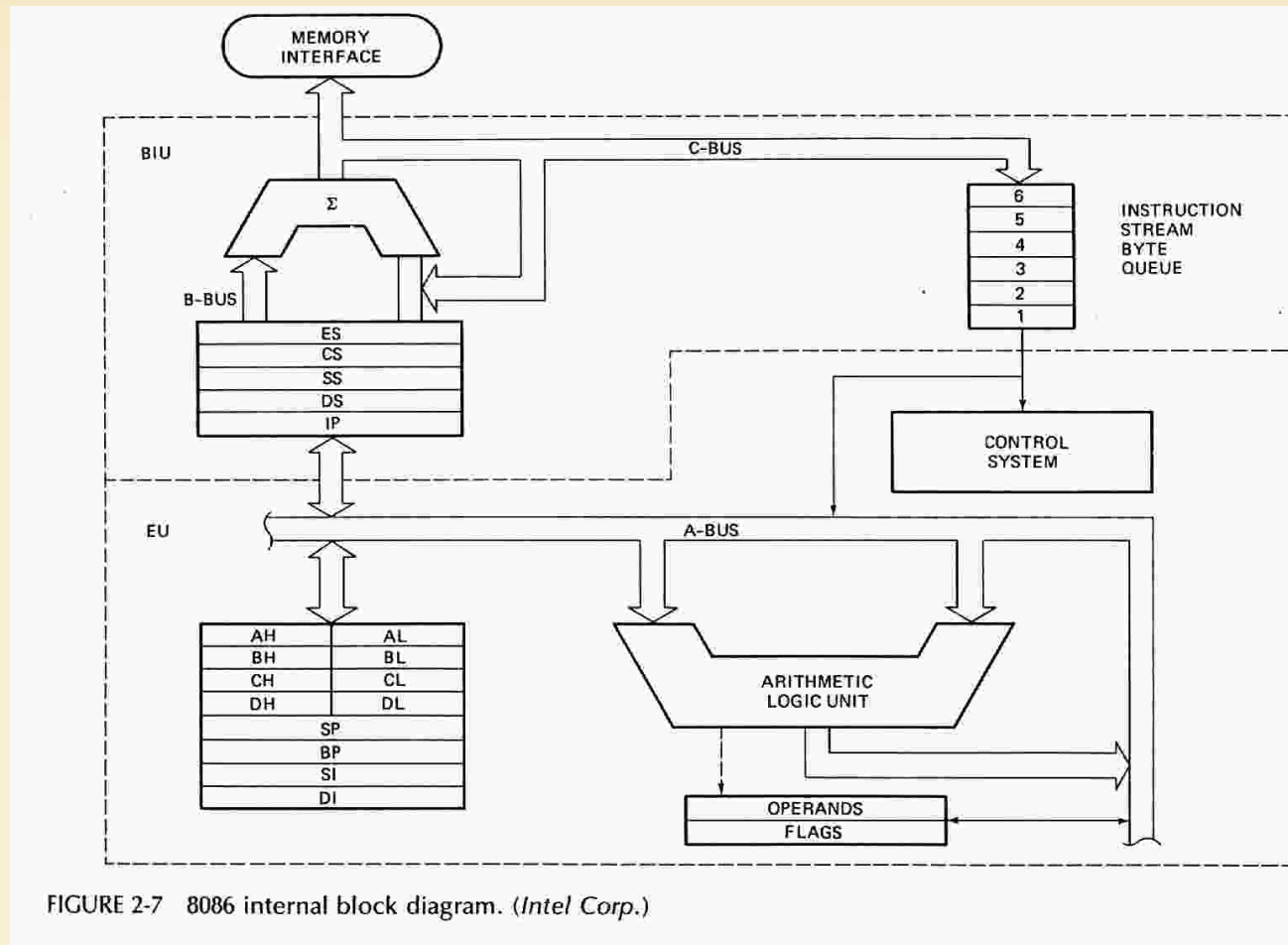
■ کاراکترهای کنترلی

■ کرکترهای کنترلی دارای کدهای 0 تا 31 می باشند.

فصل دوم

قسمت های یک سیستم کامپیوتری

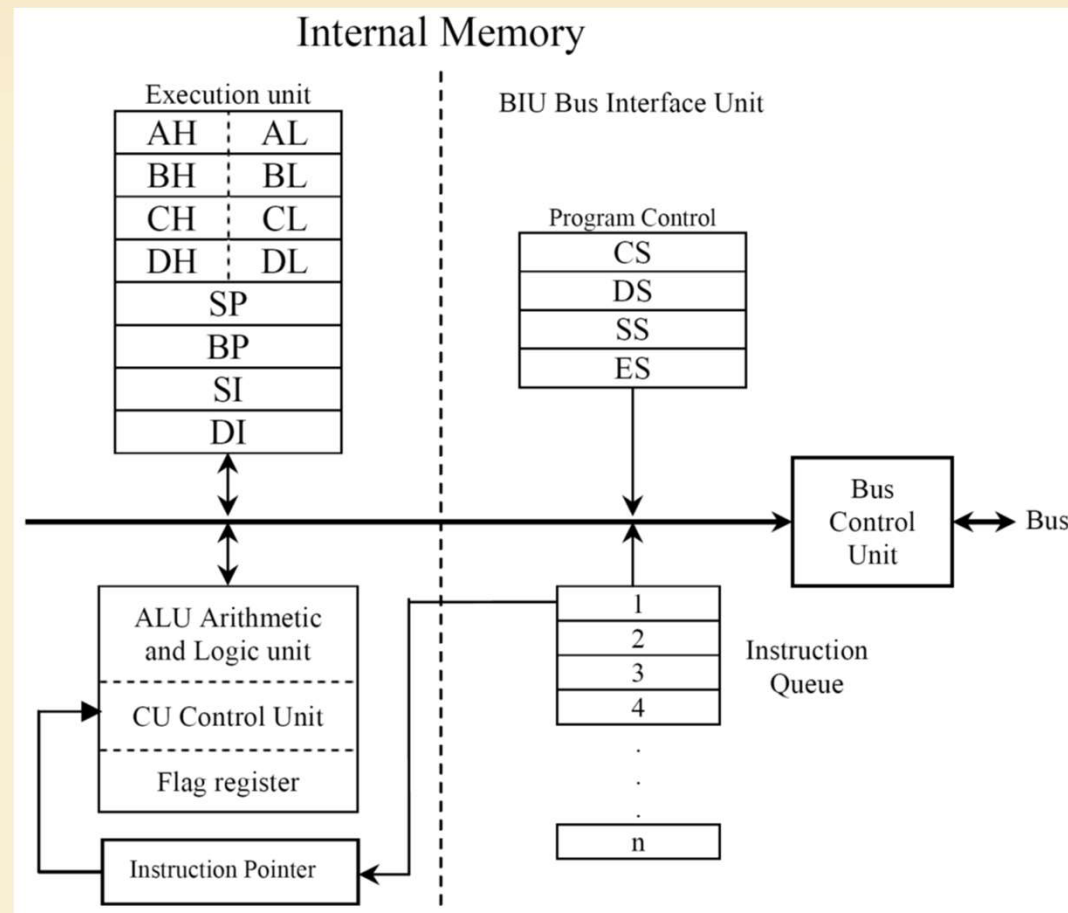
واحد اجرایی و واحد رابط گذرگاه

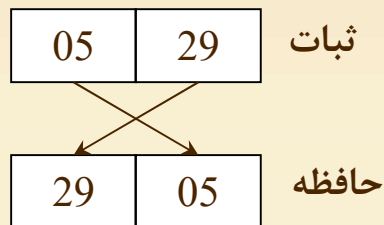
EU (Execution Unit)

BIU (Bus Interface Unit)

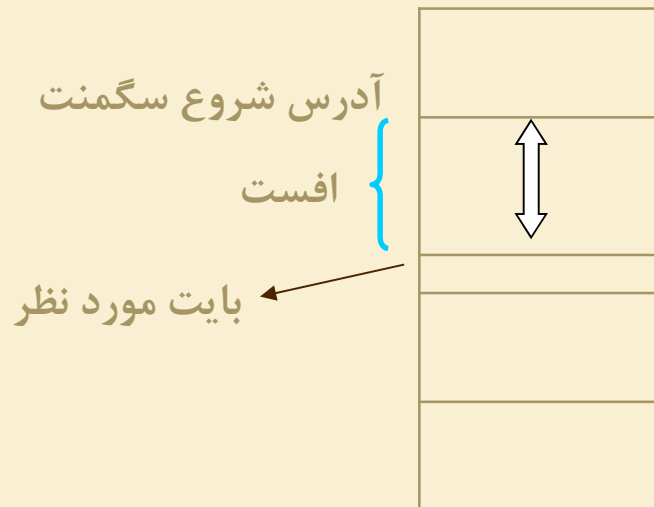
واحد اجرایی و واحد رابط گذرگاه

حافظه اصلی

آدرس ارزش بیشتر آدرس ارزش کمتر

■ سیستم داده ها را در حافظه به ترتیب بایت معکوس ذخیره سازی می کند.

■ حافظه اصلی یک مجموعه منطقی از مکان هایی است که هر کدام می تواند یک بایت دستورالعمل ها یا داده ها را ذخیره نماید. هر بایت حافظه اصلی دارای یک برچسب عددی به نام آدرس می باشد.

■ آدرس هر بایت از حافظه اصلی را می توان با سگمنت حاوی بایت مزبور و به دنبال آن افسستی که از ابتدای سگمنت یاد شده در نظر گرفته می شود، آدرس دهی کرد.

ابتدای سگمنت

0000

FFFF

X

64KB = 2^{16}

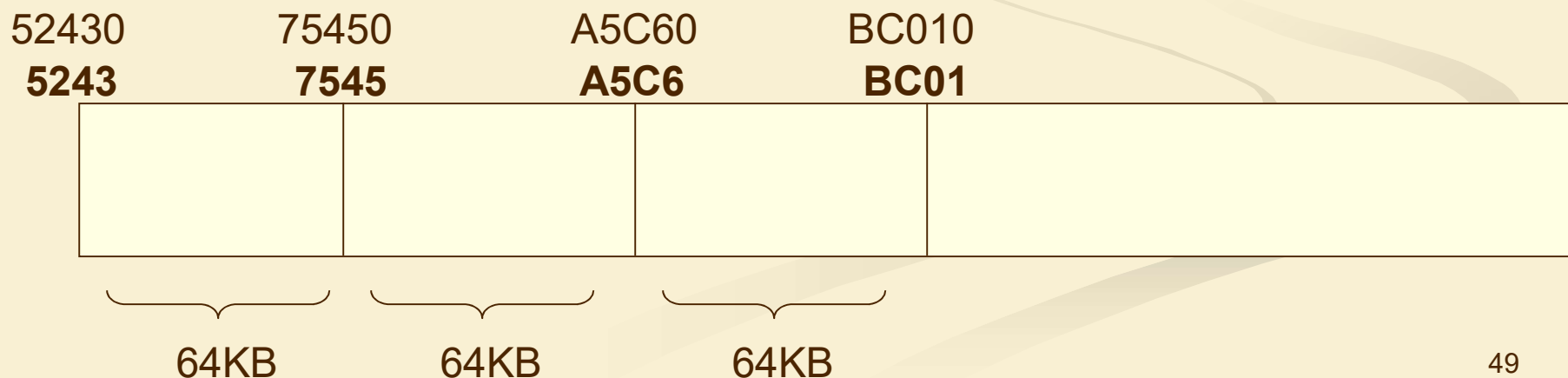
آفست OFFSET

■ فاصله از ابتدای سگمنت

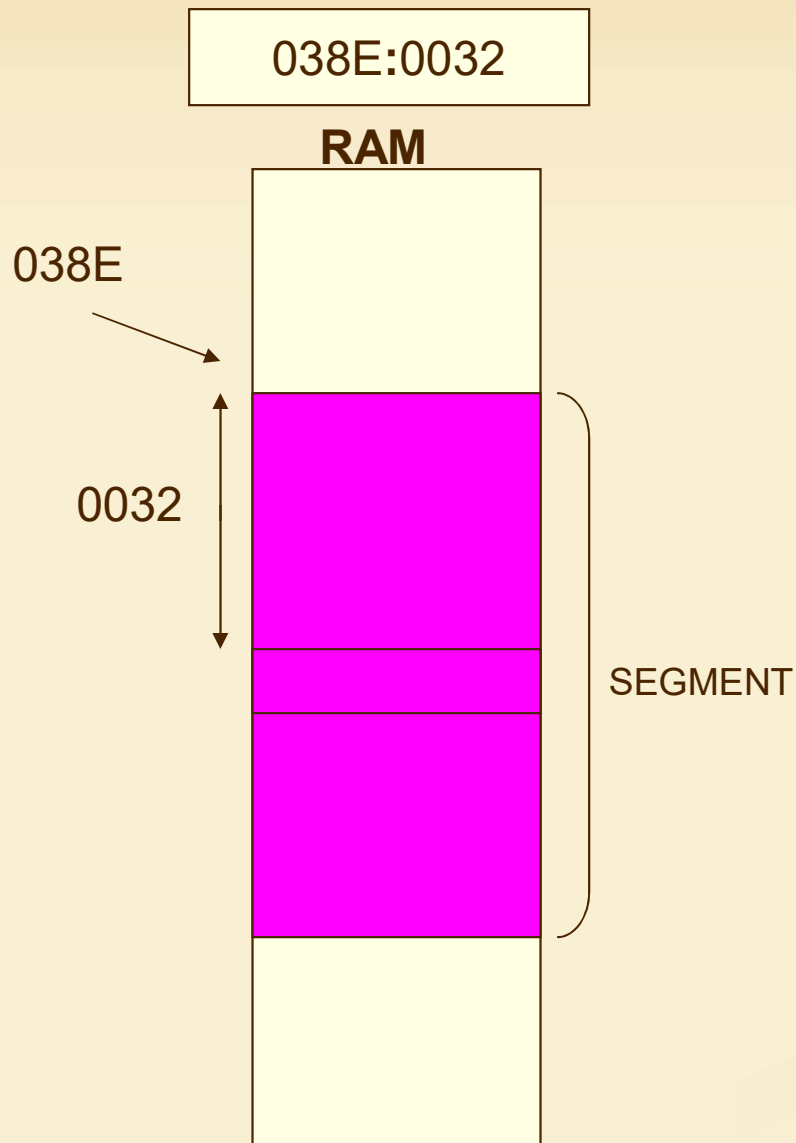
■ نیاز به ۱۶ بیت داریم

سگمنت (Segment)

- بخش هایی با اندازه 64KB
- شروع یک سگمنت باید مضرب از ۱۶ باشد
- آدرس شروع همه سگمنت ها به صفر ختم میشود .
- این صفر را حذف می کنیم.
- آدرس سگمنت ۱۶ بیتی می شود.

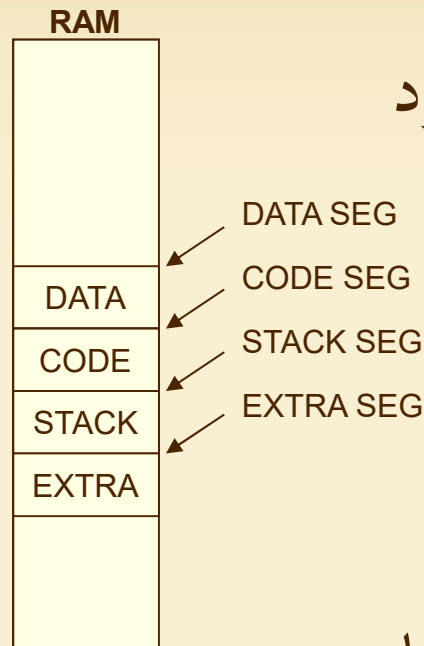

آدرسدهی SEG:OFF

- بدست آوردن آدرس واقعی
 - مرحله اول : آدرس واقعی سگمنت را تولید می کنیم
 - اضافه کردن صفری که حذف شده بود
 - مرحله دوم : جمع آدرس شروع سگمنت با آفست
 - نماد 0032 : 038E به بایتی که 0032H بایت از اول سگمنت که از آدرس 038E0H شروع می شود، قرار دارد، اشاره می کند. آدرس حقیقی آن برابر است با 03912H
- $$038E0H + 0032H = 03912H$$

اجزاء یک برنامه اسمبلی

■ هر برنامه اسمبلی از بخشهای زیر تشکیل می شود

Code ■

Data ■

Stack ■

Extra ■

■ هر یک از این بخشها باید روی RAM قرار گیرند

ثباتها (Registers)

■ در روی پردازنده انواع مختلفی از ثباتها وجود دارد که عبارتند از:

■ ثبات های سگمنت

■ ثبات های اشاره گر

■ ثبات های عمومی

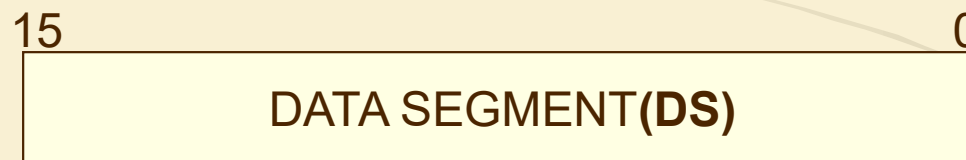
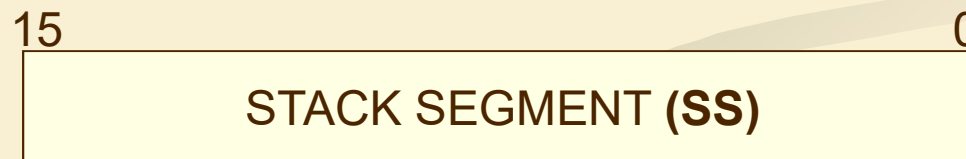
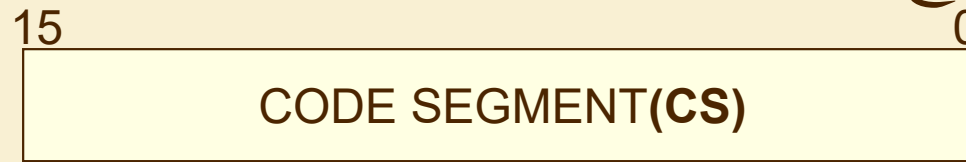
■ ثبات های شاخص

■ ثبات پرچم

ثبات های سگمنت

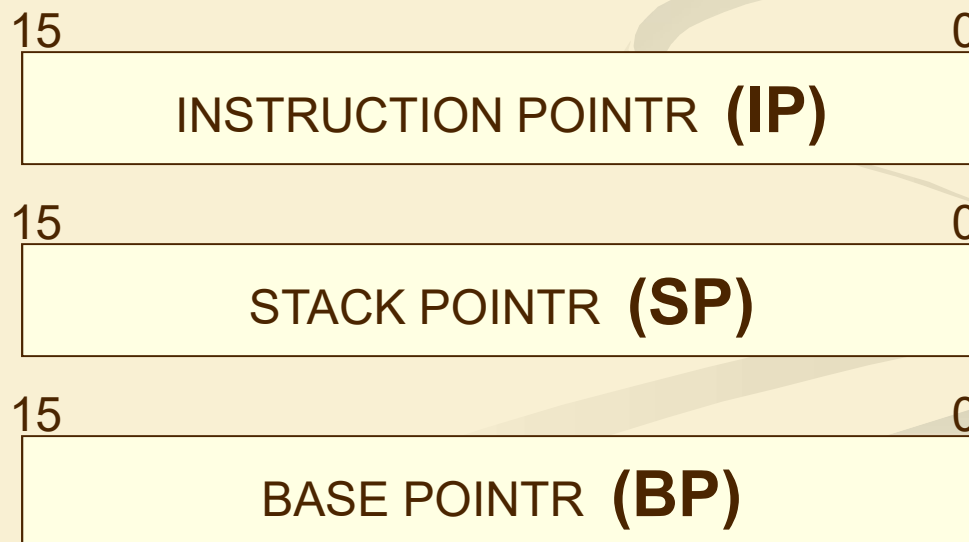
■ ثبات های ۱۶ بیتی هستند

■ آدرس شروع سگمنت های برنامه را نگهداری می کنند

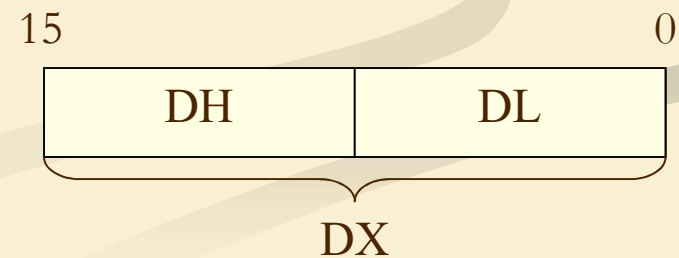
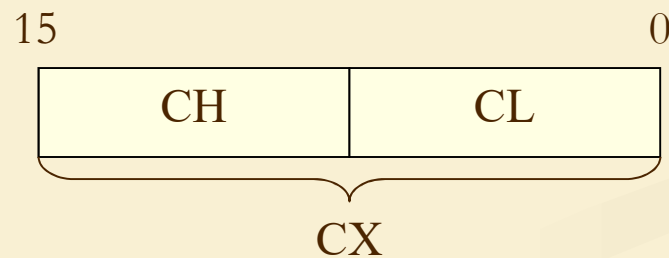
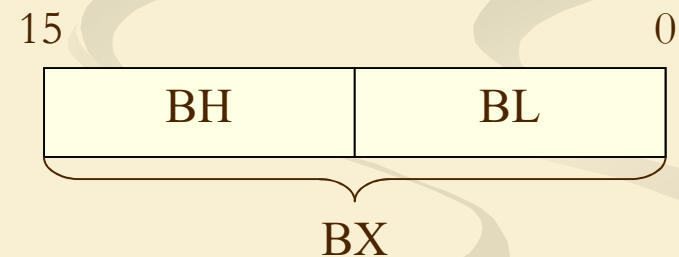
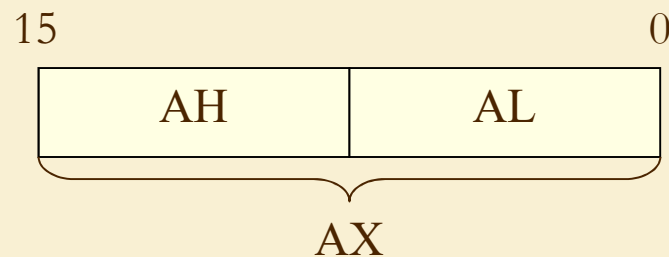
ثباتهای اشاره گر

- ثبات های ۱۶ بیتی هستند
- IP: حاوی آدرس آفست دستورالعمل بعدی جهت اجرا
- SP: حاوی آدرس آفست عضو بالای پشته
- BP: ثبات اشاره گر پایه می باشد

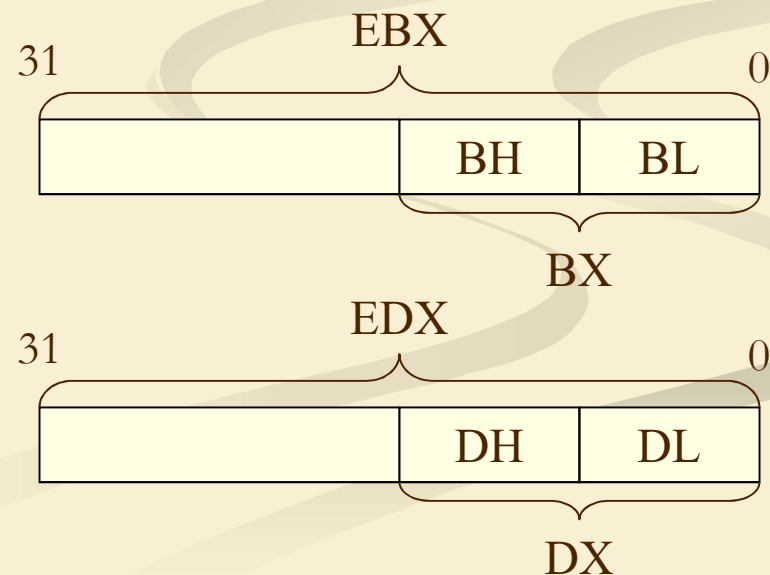
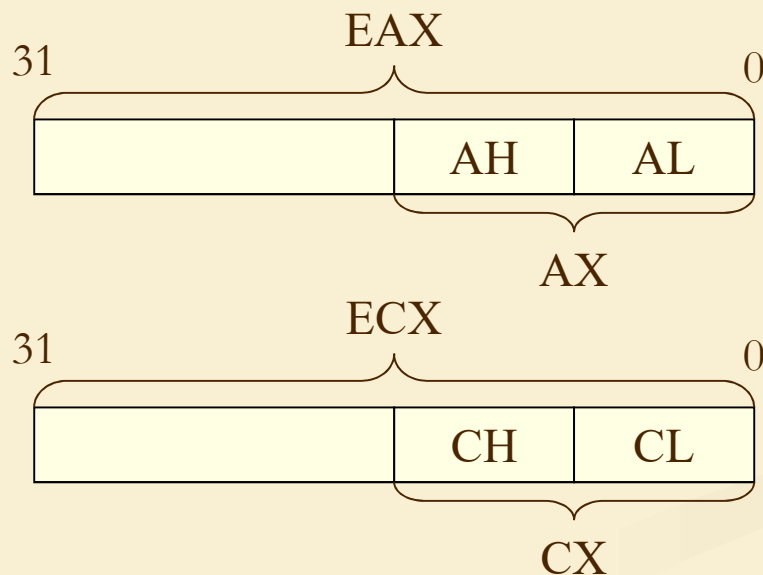
ثبات های عمومی

- ثبات های ۱۶ بیتی هستند
- ثبات AX : ثبات انباشت گر (Accumulator)
- ثبات BX : ثبات پایه (Base)
- ثبات CX : ثبات شمارش (Counter)
- ثبات DX : ثبات داده (Data)
- به دو بخش ۸ بیتی با ارزش (H) و کم ارزش (L) تقسیم می شوند

ثبات های عمومی گسترش یافته

- ثبات های ۳۲ بیتی هستند
- در روی پردازشگرهای 80386 و به بعد ایجاد شده اند
- این ثباتها عبارتند از: EAX ، EBX ، ECX و EDX
- ۱۶ بیت کم ارزش آنها همان ثباتهای عمومی معادل هستند.

ثبات های شاخص (INDEX)

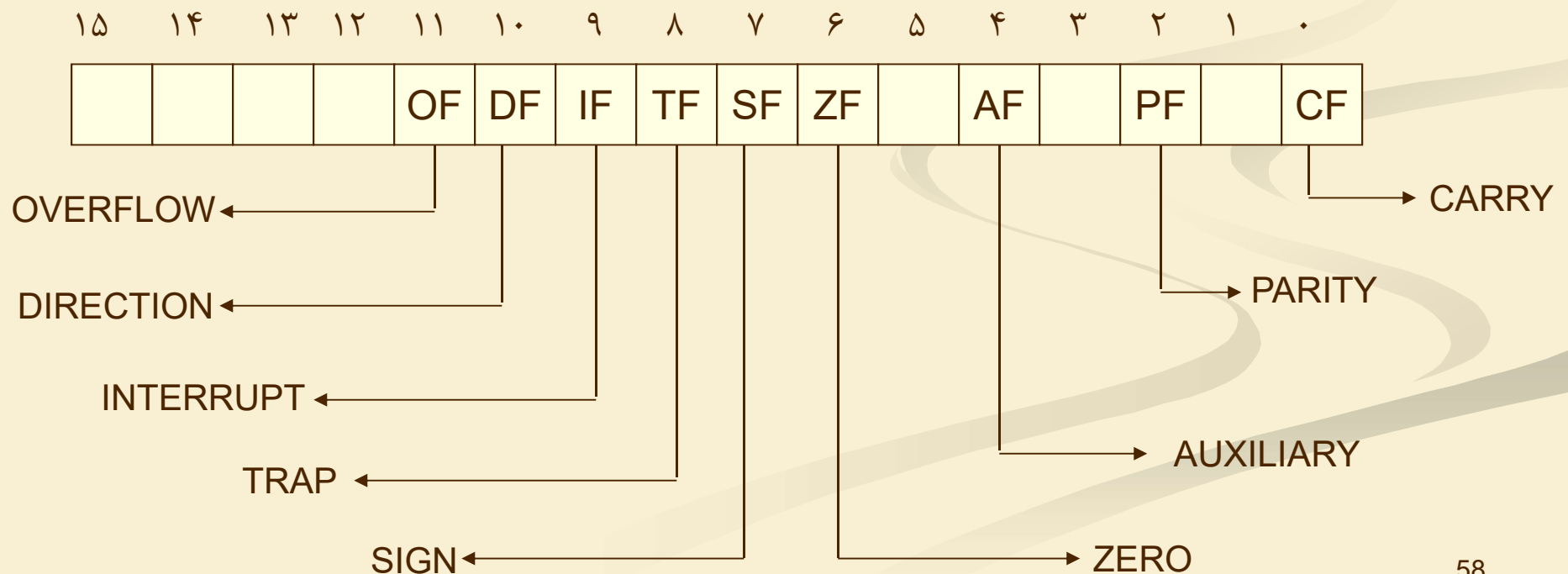
- ثباتهای ۱۶ بیتی می باشند.
- DI به عنوان ثبات مقصد شناخته می شود
- SI به عنوان ثبات شاخص مبدا شناخته می شود
- برای انتقالات بلوکی، آدرس دهی شاخص و استفاده در جمع و تفریق قابل دسترسی می باشند .

ثبات پرچم (FLAG)

■ ثبات ۱۶ بیتی می باشد.

■ برخی از دستورالعمل ها از جمله دستورات مقایسه و محاسبه وضعیت برخی بیت های آنرا تغییر می دهند.

ثبات پرچم (FLAG)

- Carry Flag: (بیت انتقال) معمولاً، از محاسبات تاثیر می پذیرد. برای اعمال جمع و تفریق از این بیت، برای عدد انتقال (رقم نقلی) استفاده می گردد. در اعمالی مانند Shift دادن بیتها، آخرین بیت Shift داده شده، در این بیت قرار می گیرد.
- Parity Flag: از این بیت، معمولاً برای اشکال زدایی در انتقال اطلاعات استفاده می شود. به عبارت دیگر، برای کنترل صحت اطلاعات به کار میرود.
- Auxiliary Carry Flag: از این بیت، به عنوان بیت جانشین بیت Carry استفاده می شود.
- Zero Flag: در صورتی که نتیجه عمل محاسباتی 0 شده باشد، مقدار این بیت، 1 می شود. در غیر این صورت 0 خواهد بود.

ثبات پرچم (FLAG)

- Sign Flag : به معنی علامت و برای بررسی نتیجه عملیات محاسباتی بکار می رود .
یعنی اگر نتیجه عملیات منفی باشد این بیت یا ثبات برابر با ۱ وگرنه ۰ می شود .
- Trap Flag : برای اجرای دستور به دستور برنامه، از این بیت استفاده می وشد. اگر این بیت، 1 باشد، برنامه به صورت دستور به دستور اجرا می گردد.
- Interrupt Flag : با استفاده از این بیت، می توانیم کاری کنیم که وقفه ها، فعال یا غیر فعال گردند.
- وقفه ها فعال $\rightarrow IF=1$ وقفه ها غیر فعال $\rightarrow IF=0$
- Direct Flag : از این بیت، معمولا برای اعمال رشته ای استفاده می شود. جهت مقایسه یا انتقال رشته ها را نیز مشخص می کند.
- DF=1 $\rightarrow$ Right to Left DF=0 $\rightarrow$ Left to Right
- Overflow Flag : در صورتی که عمل محاسباتی دارای سرریز باشد، مقدار این بیت، 1 در غیر این صورت 0 خواهد بود.

فصل سوم

موارد ضروری برای کد
نویسی در زبان اسمبلی

توضیحات برنامه (comment)

- با ";" آغاز می شوند.
- کلیه کاراکترها در همان سطر بعد از ";" به عنوان توضیح در نظر گرفته می شود.
- در اجرای برنامه هیچ تاثیری ندارند

کلمات رزرو شده

■ دستورات

■ مانند ADD , MOV اعمالی هستند که کامپیوتر می تواند اجرا کند.

■ پیش پردازنده ها

■ مانند END یا SEGMENT ، که برای دادن اطلاعات به اسمبلر استفاده می شود.

■ عملگرها

■ مانند FAR و SIZE که شما در عبارات از آن استفاده می کنید.

■ سمبولهای از پیش تعیین شده

■ مانند @Data و @Model که اطلاعاتی را به برنامه شما بر می گردانند .

شناسه (Identifier)

■ یک شناسه نامی است که به یک عنصر در برنامه داده می شود که نیاز به رجوع به آن وجود دارد.

■ انواع شناسه

■ نام اشاره به آدرسی از عنصر داده دارد.

■ مانند counter در counter DB 0

■ برچسب اشاره به آدرس دستور، رویه یا سگمنت خاصی دارد.

■ مانند main در main PROC FAR

قانون تعریف شناسه

می توانیم از کاراکترهای زیر استفاده کرد

نوع	کاراکترهای مجاز
حروف الفبا	A تا Z و a تا z
ارقام	0 تا 9 (اولین کاراکتر نباید باشد)
کاراکترهای خاص	., @, \$, _, ?

شروع شناسه باید یا حروف الفبا و یا کاراکترهای خاص به غیر از "." (نقطه) باشد.

نمی توان از کلمات رزرو شده به عنوان شناسه استفاده کرد. همچنین از نام ثبات ها برای نام گذاری شناسه نمی توان استفاده کرد.

دستورات

■ دستورات اسمبلی دارای چهار بخش می باشند که هر یک از بخشها با فاصله از هم جدا می شوند.

■ نوشتن بخشهای داخل [] اختیاری می باشد

[identifier:] operation [operand(s)] [;comment]

■ بخش operand(s) وابسته به بخش operation می باشد یعنی اینکه ممکن است یک دستورالعمل دو عملوند، یک عملوند داشته باشد و یا اصلا عملوند نداشته باشد .

■ مانند

P30: ADD AX , BX ;ADD AX with Bx

پیش پردازنده PAGE و TITLE

■ در شروع برنامه نوشته می شود.

■ شکل کلی

PAGE [length],[width]

■ حداکثر تعداد خط در یک صفحه و حداکثر ستون در یک سطر را

مشخص می کند

■ به عنوان مثال Page 60,132 صفحه ای با ۶۰ سطر و ۱۳۲ ستون فراهم می کند.

■ اگر نوشته نشود کامپایلر مقدار پیش فرض آن یعنی Page 50,80 را در نظر خواهد گرفت.

■ برای اینکه بتوان برای برنامه عنوان را مشخص نمود از پیش پردازنده title استفاده می کنیم.

پیش پردازنده SEGMENT

- برای تعریف سگمنتهای برنامه استفاده خواهیم کرد.
- شکل کلی آن به صورت زیر می باشد
- SEGMENT شروع سگمنت و ENDS پایان آنرا مشخص می کند.

name	SEGMENT	[operations]	; begin segment
	.		
	.		
	.		
name	ENDS		; end segment

برنامه EXE

■ هر برنامه EXE از سگمنتهای زیر تشکیل می شود.

- STACK SEGMENT
- DATA SEGMENT
- EXTRA SEGMENT
- CODE SEGMENT

■ برای تعریف این سگمنتهای می توان از پیش پردازنده SEGMENT استفاده کرد.

قالب کلی یک برنامه EXE

```

1      Page 60,132
2      Title      A04ASMI      segments for an . EXE program
3      ;.....
4      STACKSG SEGMENT PARA STACK 'stack'
5      ... ← اندازه پشته
6      STACKSG ENDS
7      ;.....
8      DATASEG SEGMENT PARA 'data'
9      ... ← داده های برنامه
10     DATASEG ENDS
11     ;.....
12     CODESEG SEGMENT PARA 'code'
13     MAIN PROC FAR
14     ASSUME SS: STACKSG, DS:DATASEG, CS:CODESEG
15     MOV AX, DATASEG ; set address of data
16     MOV DS, AX ; segment in DS
17     ... ← کدهای برنامه
18     { MOV AX, 4C00H ; End processing
19     { INT 21H
20     MAIN ENDP ; End of procedure
21     CODESEG ENDS ; End of segment
22     END MAIN ; End of program
  
```

مقدار دهی ثباتهای سگمنت

خروج از برنامه

پیش پردازنده PROC

- سگمنت کد حاوی کدهای اجرایی برنامه می باشد.
- کدهای اجرایی در قالب یک یا بیشتر از یک رویه می باشند.
- تعریف هر رویه با پیش پردازنده PROC آغاز شده و با ENDP پایان می یابد

NAME	OPERATION	OPERAND	COMMENT
segname	SEGMENT	PARA	
procname	PROC	FAR	; One
	.		; procedure
	.		; within
	.		; the code
procname	ENDP		; segment
segname	ENDS		

یک برنامه EXE با سگمنت‌های معمولی

```
Page      60,132
Title A04ASM1 segments for an . EXE program
;.....
STACKSG SEGMENT      PARA      STACK 'stack'
        DW 32 DUP(0)
STACKSG ENDS
;.....
DATASEG SEGMENT      PARA      'data'
        FLDD  DW  175
        FLDE  DW  150
        FLDF  DW  ?
DATASEG ENDS
;.....
CODESEG SEGMENT PARA 'code'
MAIN PROC FAR
        ASSUME SS: STACKSG, DS:DATASEG, CS:CODESEG
        MOV  AX, DATASG      ; set address of data
        MOV  DS, AX          ; segment in DS

        MOV  AX, FLDD        ; move 175 to AX
        ADD  AX, FLDE        ; add 150 to AX
        MOV  FLDF, AX        ; store sum in FLDF

        MOV  AX, 4C00H        ; End processing
        INT  21H

MAIN ENDP                    ; End of procedure
CODESEG ENDS                 ; End of segment
        END MAIN              ; End of program
```


پیش پردازنده سگمنت ساده شده

- به جای پیش پردازنده سگمنت قبلی پیش پردازنده سگمنت ساده شده استفاده کرد.
- برای استفاده از آنها باید ابتدا مدل حافظه را مشخص کنیم. قالب آن چنین است:

MODEL memory-model

- مدل های حافظه ای که می تواند استفاده شود: Small، Tiny، Medium، Compact یا Large می باشند.
- برای برنامه EXE عمدتاً Small استفاده می شود.
- برای برنامه COM عمدتاً Tiny استفاده می شود.

پیش پردازنده سگمنت ساده شده

```
Page      60,132
Title A04ASM1 segments for an .EXE program
;.....
.MODEL     SMALL
.STACK     64
.DATA
    FLDD   DW    175
    FLDE   DW    150
    FLDF   DW    ?
;.....
.CODE
MAIN PROC FAR
    MOV AX, @data    ; set address of data
    MOV DS, AX       ; segment in DS

    MOV AX, FLDD      ; move 175 to AX
    ADD AX, FLDE      ; add 150 to AX
    MOV FLDF, AX      ; store sum in FLDF

    MOV AX, 4C00H     ; End processing
    INT 21H

MAIN ENDP             ; End of procedure
END MAIN              ; End of program
```

تعریف داده

■ از شکل کلی زیر استفاده می شود.

[name] Dn expression

نوع	اندازه	توضیحات
DB	1 byte	Byte
DW	2 byte	Word
DD	4 byte	Double word
DF	16 byte	Far word
DQ	8 byte	Quad word
DT	10 byte	Ten butes

Arr1 DD 15 Dup(0)

Arr2 DB 20 Dup(?)

■ نوشتن نام اختیاری می باشد.

■ Dn می تواند یکی از انواع روبرو باشد.

■ تعریف آرایه با عبارت Dup انجام میشود

■ قبل از Dup تعداد

■ بعد از Dup مقدار (داخل پارانترز)

■ مثال

مثال تعریف رشته های کاراکتری و مقادیر عددی

```

                                Untitled
                                Page 60,132
                                Title A04DEFIN(EXE) Define data directives
                                .MODEL SMALL
                                .DATA
                                ; DB - Define Bytes:
                                ; .....
0000 00                                BYTE1 DB ? ; Uninitialized
0001 30                                BYTE2 DB 48 ; Decimal constant
0002 30                                BYTE3 DB 30H ; Hex constant
0003 7A                                BYTE4 DB 01111010B ; Binary constant
0004 000A[                               BYTE5 DB 10 Dup(0) ; Ten zeros
                                00
                                ]

000E 50 63 20 45 6D 70                BYTE6 DB 'Pc Emporium'; Character string
0019 6F 72 69 75 6D
001E 31 32 33 34 35                BYTE7 DB '12345' ; Number as chars
001E 01 4A 61 6E 02 46                BYTE8 DB 01,'Jan', 02,'Feb',03,'Mar'
001E 65 62 03 4D 61 72
                                ; Table of months

                                ; DW - Define Words
                                ; .....
002A FFF0                                WORD1 DW 0FFFF0H ; Hex constant
002C 007A                                WORD2 DW 01111010B ; Binary constant
002E 001E R                                WORD3 DW BYTE8 ; Address constant
0030 0002 0004 0006 0007                WORD4 DW 2,4,6,7,9 ; Table of 5 constant
003A 0008[                               WORD5 DW 8 Dup(0) ; Six zeros
                                0000
                                ]

                                ; DD - Define Doublewords
                                ; .....
004A 00000000                            DWORD1 DD ? ;Uninitialized
004E 0000A25A                            DWORD2 DD 41562 ; Decimal value
0052 00000018 00000030                    DWORD3 DD 24 , 48 ; Two constant
005A 00000001                            DWORD4 DD BYTE3-BYTE2 ;Difference

                                ; DQ - Define Quawords
                                ; .....
005E 0000000000000000                    QWORD1 DQ 0 ; Zero constant
0066 395E000000000000                    QWORD2 DQ 05E39H ; Hex constant
006E 5AA2000000000000                    QWORD3 DQ 41562 ;Decimal constant
                                END

```

پیش پردازنده EQU

■ برای تعریف ثابت ها استفاده می شود

■ مثال:

Factor EQU 12

فصل چهارم

نوشتن برنامه های COM

برنامه های COM

- این برنامه های فقط به یک سگمنت محدود می باشند.
- اندازه یک برنامه COM نمی تواند بزرگتر 64k باشد.
- یک برنامه com فقط شامل سگمنت کد خواهد بود و سگمنت پشته و داده را نخواهد داشت.
- کاربر مجبور هست در صورتی که برنامه حاوی داده باشد آنها را در سگمنت کد تعریف کند.
- . اولین دستور نوشته شده داخل سگمنت کد 100H org خواهد بود تا اسمبلر چینش برنامه را از آفست 100 شروع کند.
- داده های برنامه در ابتدای سگمنت کد تعریف می شوند برای این که بتوانیم از روی بخش داده ای پرش کنیم و به بخش اجرایی برنامه برسیم اولین دستور اجرایی که بعد از 100H org قرار خواهد گرفت دستور JMP می باشد.

نمونه مثالی از یک برنامه COM با پیش پردازنده های segment

```
PAGE 60 , 132
TITLE A07COMI COM program to move and add
CODESG SEGMENT PARA 'Code'
        ASSUME CS:CODESG, DS:CODESG, SS:CODESG, ES:CODESG
        ORG 100H                      ;Start at end of PSP
BEGIN:  JMP A10MAIN                    ;Jump past data
;-----
FLDD    DW    175                      ;Data definitions
FLDE    DW    150
FLDF    DW    ?
;-----
A10MAIN PROC NEAR
        MOV    AX , FLDD                ;move 0175 to AX
        ADD    AX , FLDE                ;add 0150 to AX
        MOV    FLDF , AX                ;store sum in FLDF
        MOV    AX , 4C00H               ;End processing
        INT    21H
A10MAIN ENDP
CODESG  ENDS
        END    BEGIN
```


نمونه مثالی از یک برنامه COM با پیش پردازنده های سگمنت ساده شده

```
PAGE 60 , 132
TITLE A07COM2 COM program to move and add
.MODEL SMALL
.CODE
ORG 100H ;Start at end of PSP
BEGIN: JMP A10MAIN ;Jump past data
;-----
FLDD DW 175 ;Data definitions
FLDE DW 150
FLDF DW ?
;-----
A10MAIN PROC NEAR
MOV AX , FLDD ;move 0175 to AX
ADD AX , FLDE ;add 0150 to AX
MOV FLDF , AX ;store sum in FLDF
MOV AX , 4C00H ;End processing
INT 21H
A10MAIN ENDP
END BEGIN
```

فصل پنجم

دستورات سمبولیک و آدرس دهی

عملوند دستورات

■ تعداد عملوند دستورات بسته به نوع دستور می تواند متفاوت باشد.

■ بدون عملوند

■ یک عملوند

■ دو عملوند

■ شکل کلی دستورات زبان اسمبلی

عملوند ۲ ، عملوند ۱ عملیات [label:]

■ انواع عملوندها

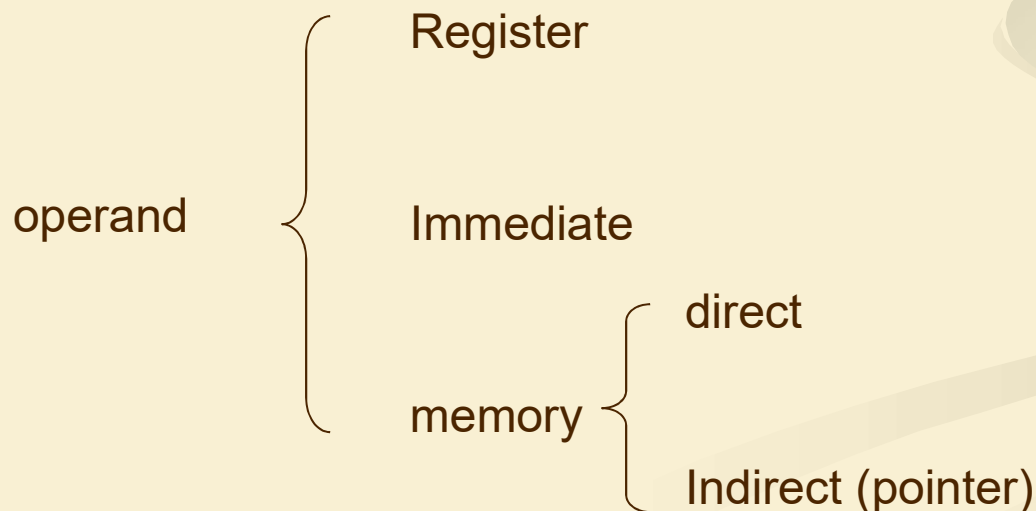
■ ثبات (Register)

■ مانند `MOV AX, BX`

■ بلا فصل (Immediate)

■ `MOV AX, 4C00H`

■ حافظه (Memory)

عملوند حافظه

■ ارجاع مستقیم به حافظه

- به یک موقعیت مستقیم حافظه رجوع می کند.
- مانند:

```
MOV BX , WORDA  
MOV BYTEA , DL  
MOV CX , DS:[38B0H]
```

■ ارجاع غیرمستقیم به حافظه

- برای آدرس دهی تفاوت مکانی سگمنت استفاده می شود.
- ثباتهای SI، DI و BX با ثبات DS برای پردازش داده های سگمنت داده به شکل DS:SI، DS:DI و DS:BX استفاده می شوند
- ثبات BP با ثبات SS به شکل SS:BP برای دستکاری داده های پشته استفاده می شود
- مانند:

```
■ ADD [BX] , 25  
■ ADD CL , [BX]
```

دستور MOV

■ شکل کلی دستور

[Label:] MOV Register/Memory , Register/Memory/Immediate

■ مقدار موجود در عملوند دوم خود را بر روی عملوند اول کپی خواهد کرد.

■ هر دو عملوند باید اندازه یکسانی داشته باشند.

■ با دستور MOV موارد زیر امکانپذیر نیست.

■ حافظه را به حافظه

■ بلافصل به ثبات Segment

■ ثبات Segment به ثبات Segment

■ برای این منظور بیش از یک دستور MOV نیاز می باشد.

دستور انتقال و پر کردن

- اگر اندازه‌ی حافظه‌ی مبدا از مقصد کوچکتر باشد می‌توان از دستورات MOVZX و MOVSB استفاده کرد.
- شکل کلی دستور:

[Label:] MOVZX/MOVBZ Register/Memory , Register/Memory/immediate

- MOVZX برای داده‌های بدون علامت استفاده می‌شود .
- صفر را روی بقیه‌ی بیت‌ها کپی می‌کند.
- MOVSB برای داده‌های علامت دار استفاده می‌شود .
- بیت علامت را روی بقیه‌ی بیت‌ها کپی می‌کند.

دستور XCHG

■ مقدار عملوندهای خود را جابجا می کند.

■ شکل کلی

■ [Label:] XCHG Register/Memory , Register/Memory

■ مثال:

XCHG CL,BH

دستور LEA

■ شکل کلی:

[Label:] LEA Register , Memory

■ آدرس آفست عملوند دومی بر روی عملوند اولی قرار می دهد.

■ مثال:

```
Datatlb db 20 Dup(0)
```

```
...
```

```
LEA BX , Datatlb
```

```
MOV [BX] , 1FH
```


دستور INC و DEC

■ شکل کلی

[Label:] INC/DEC Register/Memory

- دستور INC مقدار عملوند را یک واحد افزایش می دهد.
- دستور DEC مقدار عملوند را یک واحد کاهش می دهد.
- در فصل بعد بصورت کامل توضیح داده خواهد شد.

برنامه انتقال توسعه یافته

```

Page 60,132
TITLE A06MOVE (EXE) Extended move operationa
;-----
.MODEL SMALL
.STACK 64
;-----
.DATA
HEADG1 DB 'InterTech'
HEADG2 DB 'LaserCorp','$'
;-----
.CODE
A10MAIN PROC FAR
MOV AX , @data ; InitiaIize segment
MOV DS , AX ; registers
MOV ES , AX

MOV CX , 09 ; InitiaIize to mov 9 chars
LEA SI , HEADG1 ; InitiaIize addrss of headG
LEA DI , HEADG2 ; and HEADG2

A20: MOV AL , [SI] ; Get character from HEADG1,
MOV [DI],AL ; move it to HEADG2
INC SI ; Incr next cher in HEADG1
INC DI ; Incr nexs pos'n in HEADC2
DEC CX ; Decrement cont for loop
JNZ A20 ; Count not zero? Yes loop
; Finished
MOV AH,09H ; Request dispIay
LEA DX,HEADG2 ; of HEADG2
INT 21H

MOV AX,4C00H ; End processing
INT 21H
A10MAIN ENDP
END A10MAIN

```

فصل ششم

دستورات محاسباتی

دستورات محاسباتی

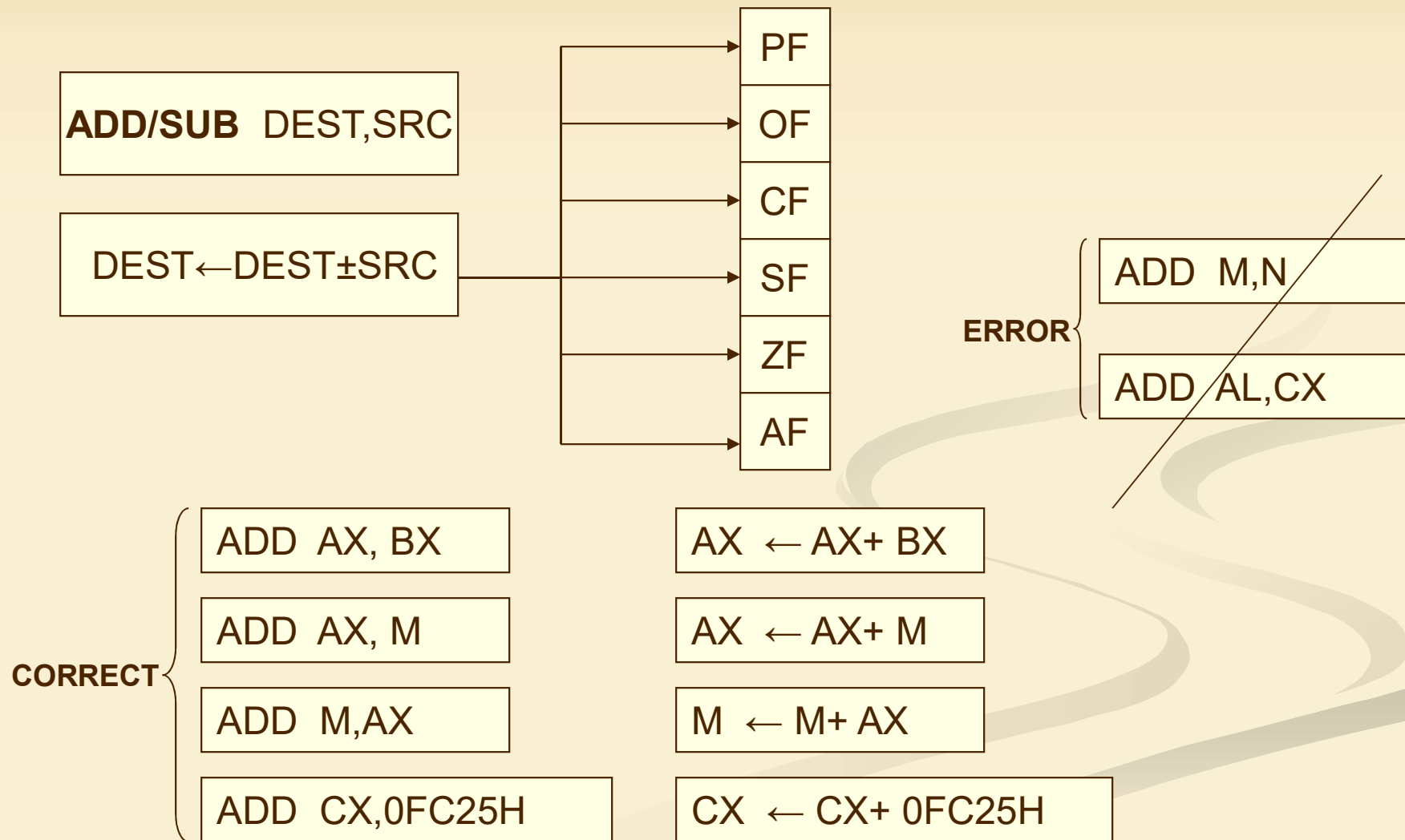
- جمع
- جمع به کمک بیت نقلی
- تفریق
- تفریق با بیت قرضی
- گسترش بایت به کلمه
- گسترش کلمه به LONG
- ضرب
- تقسیم
- منفی کردن
- کاهش
- افزایش
- جمع BCD
- تفریق BCD
- ...

جمع و تفریق

- این عملیات ها می تواند بر اعداد علامت دار یا بدون علامت انجام شوند
- هیچ تفاوتی را روی آنها قائل نیستند.
- ADD: مقدار دو عملوند را جمع کرده و روی عملوند اول قرار می دهد.
- SUB: مقدار عملوند دوم را از عملوند اول کم کرده و روی عملوند اول قرار می دهد.
- نتیجه این عملیاتها محتوای برخی پرچمها را تغییر خواهد داد.
- شکل کلی این دستورات

[label:]	ADD/SUB	register , register
[label:]	ADD/SUB	memory , register
[label:]	ADD/SUB	register , memory
[label:]	ADD/SUB	register , immediate
[label:]	ADD/SUB	memory , immediate

جمع و تفریق

جمع و تفریق

- پس از انجام محاسبه ممکن است نتیجه درست یا نادرست باشد.
- از طریق تست OF و CF می توان اعتبار محاسبات را برای اعداد علامتدار و بدون علامت سنجید.
- رقم نقلی محاسباتی
 - رقم نقلی، خروجی از با ارزشترین بیت در محاسبات دودویی می باشد که در روی پرچم CF قرار می گیرد.
 - اگر برابر صفر باشد نتیجه محاسبه برای داده های دودویی بدون علامت معتبر خواهد بود و اگر یک باشد نامعتبر.
- سرریز محاسباتی
 - سرریز محاسباتی از طریق رقم نقلی ورودی و رقم نقلی خروجی با ارزشترین بیت (سمت چپ ترین بیت) مشخص می شود.
 - اگر رقم نقلی خروجی از آخرین بیت مخالف رقم نقلی ورودی به آن باشد سرریز محاسباتی اتفاق افتاده و $OF = 1$ ، در غیر این صورت $OF = 0$ خواهد شد.
 - اگر OF برابر صفر باشد محاسبه برای داده های علامتدار صحیح بوده در غیر این صورت (یعنی OF برابر یک باشد) صحیح نخواهد بود.

جمع و تفریق

دودویی	دهدهی		CF	OF
	بدون علامت	علامتدار		
$\begin{array}{r} 10110010 \\ + 00011011 \\ \hline 11001101 \end{array}$	$\begin{array}{r} 178 \\ + 27 \\ \hline 205 \end{array}$	$\begin{array}{r} -78 \\ + 27 \\ \hline -51 \end{array}$	0	0
$\begin{array}{r} 11110100 \\ + 01110011 \\ \hline 1 01100111 \end{array}$	$\begin{array}{r} 244 \\ + 115 \\ \hline 103 \end{array}$	$\begin{array}{r} -12 \\ + 115 \\ \hline 103 \end{array}$	1	0
$\begin{array}{r} 01101000 \\ + 01010111 \\ \hline 10111111 \end{array}$	$\begin{array}{r} 104 \\ + 87 \\ \hline 191 \end{array}$	$\begin{array}{r} 104 \\ + 87 \\ \hline -65 \end{array}$	0	1
$\begin{array}{r} 10010100 \\ + 11010110 \\ \hline 1 01101010 \end{array}$	$\begin{array}{r} 148 \\ + 214 \\ \hline 106 \end{array}$	$\begin{array}{r} -108 \\ + -42 \\ \hline +106 \end{array}$	1	1

TITLE	(COM) ADD and SUB operations		
	.MODEL	SMALL	
	.CODE		
	ORG	100H	
BEGIN:	JMP	SHORT A10MAIN	

BYTE1	DB	64H	;Data items
BYTE2	DB	40H	
BYTE3	DB	16H	
WORD1	DW	4000H	
WORD2	DW	2000H	
WORD3	DW	1000H	

A10MAIN	PROC	NEAR	;Main procedure:
	CALL	B10ADD	;Call Add routine
	CALL	C10SUB	;Call SUB routine
	MOV	AX,4C00H	;End processing
	INT	21H	
A10MAIN	ENDP		
		Examples of ADD bytes:	

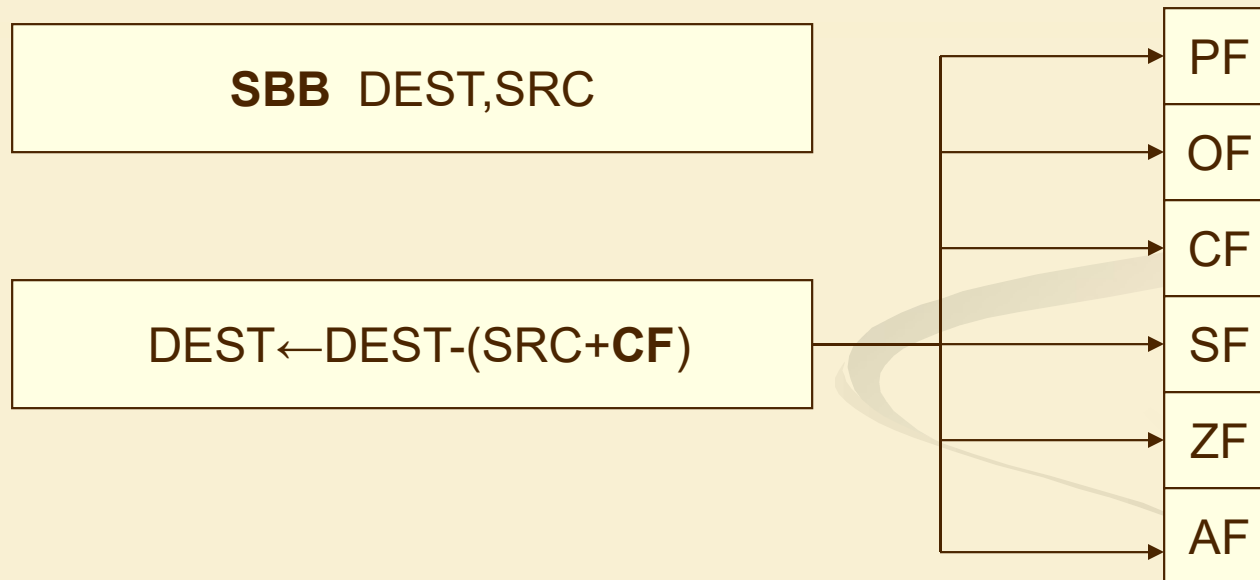
B10ADD	PROC		
	MOV	AL,BYTE1	
	MOV	BL,BYTE2	
	ADD	AL,BL	;Register-to- register
	ADD	AL,BYTE3	;Memory-to- register
	ADD	BYTE1,BL	;Register-to-memory
	ADD	BL,10H	;Immediate-to-register
	ADD	BYTE1,25H	;Immediate-to-memory
	RET		
B10ADD	ENDP		
		Examples of SUB words:	

C10SUB	PROC		
	MOV	AX,WORD1	
	MOV	BX,WORD2	
	SUB	AX,BX	;Register-from- register
	SUB	AX,WORD3	;Memory-from- register
	SUB	WORD1,BX	;Register-from-memory
	SUB	BX,1000H	;Immediate-from-register
	SUB	WORD1,256H	;Immediate-from-memory
	RET		
C10SUB	ENDP		
	END	BEGIN	

جمع با بیت نقلی (ADC)

تفریق به کمک بیت فرضی (SBB)

دستورالعمل های INC , DEC

■ دستورالعمل INC , DEC به ترتیب عملوند مقصد را به اندازه یک واحد کاهش و یا افزایش می دهد.

■ شکل کلی این دستور بصورت زیر می باشد

[label:] INC/DEC Register/Memory

■ نکات:

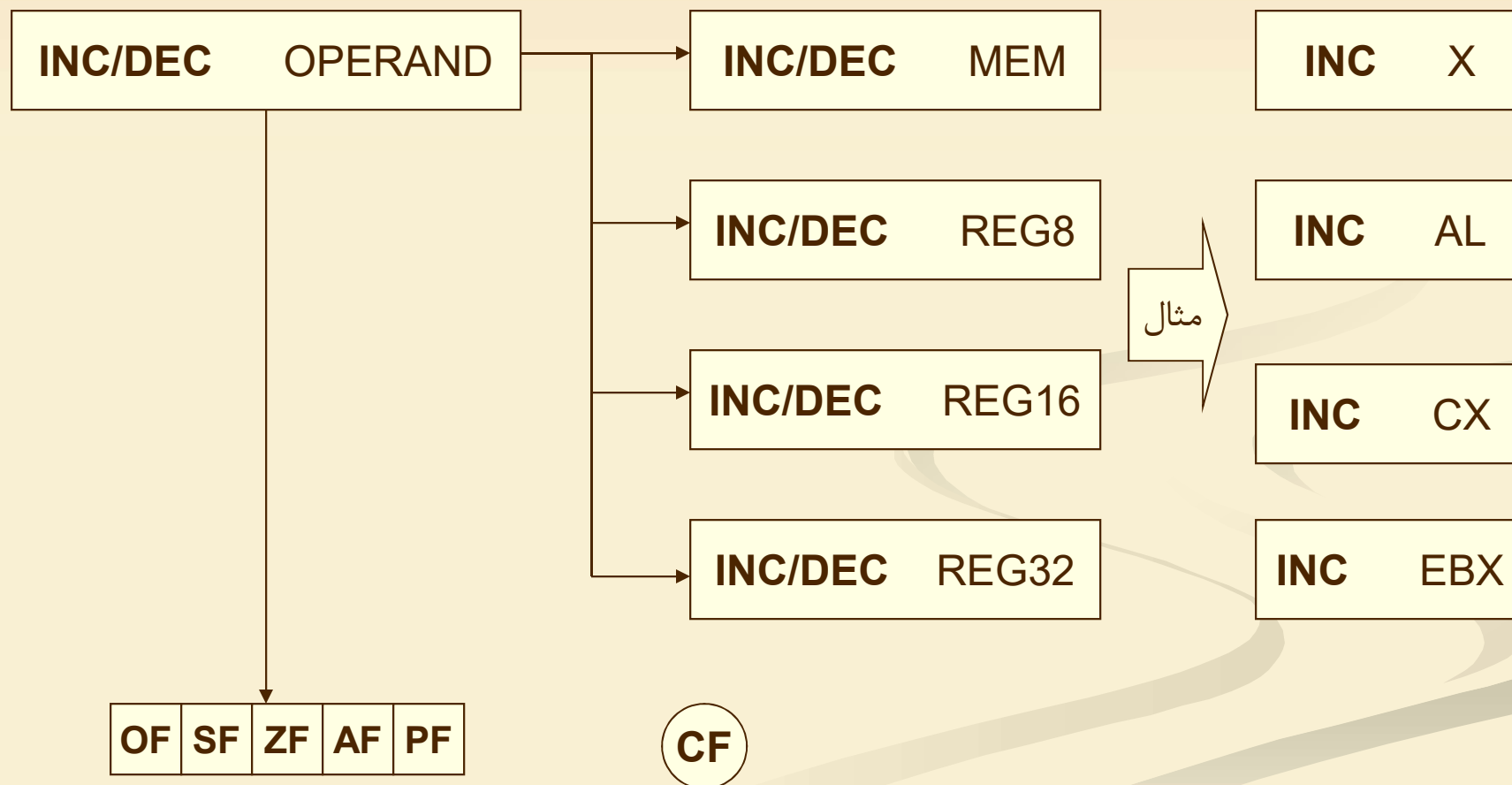
■ مقدار عملوند مقصد را به صورت یک عدد بدون علامت در نظر میگیرند.

■ نشانه های OF و SF و ZF را تغییر میدهند ولی نشانه CF را تغییر نمی دهند.

■ برای افزایش و کاهش شمارنده ها مفیدند و از دستورات جمع و تفریق متناظر کارآمد ترند .

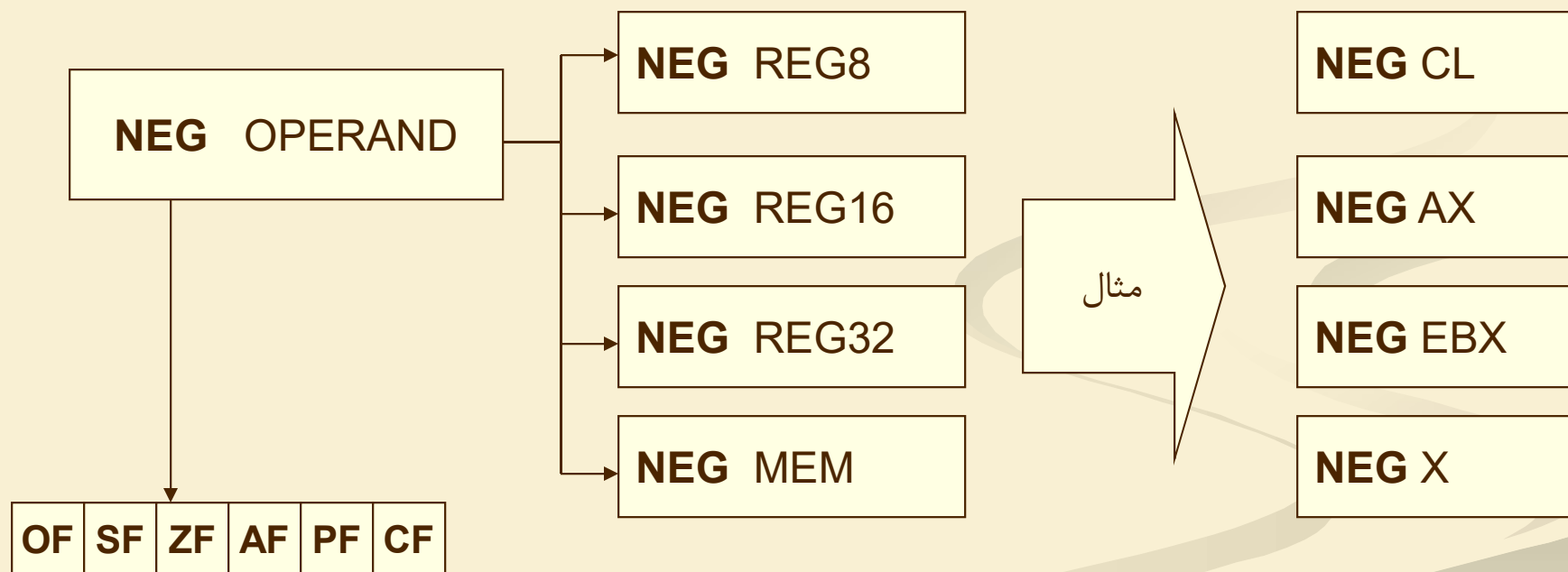
■ بهترین مکان برای نگه داشتن شمارنده ها در صورت امکان ثبات ها می باشند.

دستورالعمل های INC , DEC

دستور العمل NEG

- این دستور العمل عملوند خود را منفی می نماید یعنی مکمل ۲ آن را محاسبه می نماید.

دستورالعمل های ضرب

■ اسمبلی دارای دو دستورالعمل ضرب می باشد :

IMUL ■

■ عملوندها را بصورت علامتدار در نظر می گیرد.

■ برای ضرب اعداد علامتدار استفاده می شود.

MUL ■

■ عملوندها را بصورت بدون علامت در نظر می گیرد.

■ برای ضرب اعداد علامتدار استفاده می شود.

■ شکل کلی این دستورات بصورت زیر می باشد.

[label:] MUL/IMUL Register/Memory

دستورالعمل های ضرب

MUL/IMUL OPERAND8

OPERAND8
× AL

 AX

MUL/IMUL OPERAND16

OPERAND16
× AX

 DX,AX

MUL/IMUL OPERAND32

OPERAND32
× EAX

 EDX,EAX

دستورالعمل های ضرب

- عملوند ثابت نمی تواند باشد.
- چنانچه OPR از نوع بایت باشد محتوی OPR در محتوی AL ضرب شده نتیجه در AX قرار می گیرد.
- چنانچه OPR از نوع WORD باشد محتوی OPR در محتوی AX ضرب شده نتیجه در DX : AX قرار می گیرد و محتوی ثبات های DX , AX از بین می رود.
- چنانچه OPR از نوع ۴ بایتی باشد محتوی OPR در محتوی EAX ضرب شده نتیجه در EDX : EAX قرار می گیرد.
- پس از عمل ضرب ممکن است مقادیر نشانه های PF و SF و ZF تغییر کنند .
- مثال:

```
MOV     AL , 10
MOV     X , - 8
IMUL    X
```

■ محتوی ثبات AX برابر با 80 - می شود.

دستورالعمل های تقسیم

■ اسمبلی دارای دو دستورالعمل تقسیم می باشد :

IDIV

■ عملوند را بصورت علامتدار در نظر می گیرد.

DIV

■ عملوند را بصورت بدون علامت در نظر می گیرد.

■ شکل کلی دستور

[label:] DIV/IDIV Register/Memory

دستورالعمل های تقسیم

DIV/IDIV OPERAND8

AX

OPERAND8

AL

AH

DIV/IDIV OPERAND16

DX,AX

OPERAND16

AX

DX

DIV/IDIV OPERAND32

EDX,EAX

OPERAND32

EAX

EDX

دستورالعمل های تقسیم

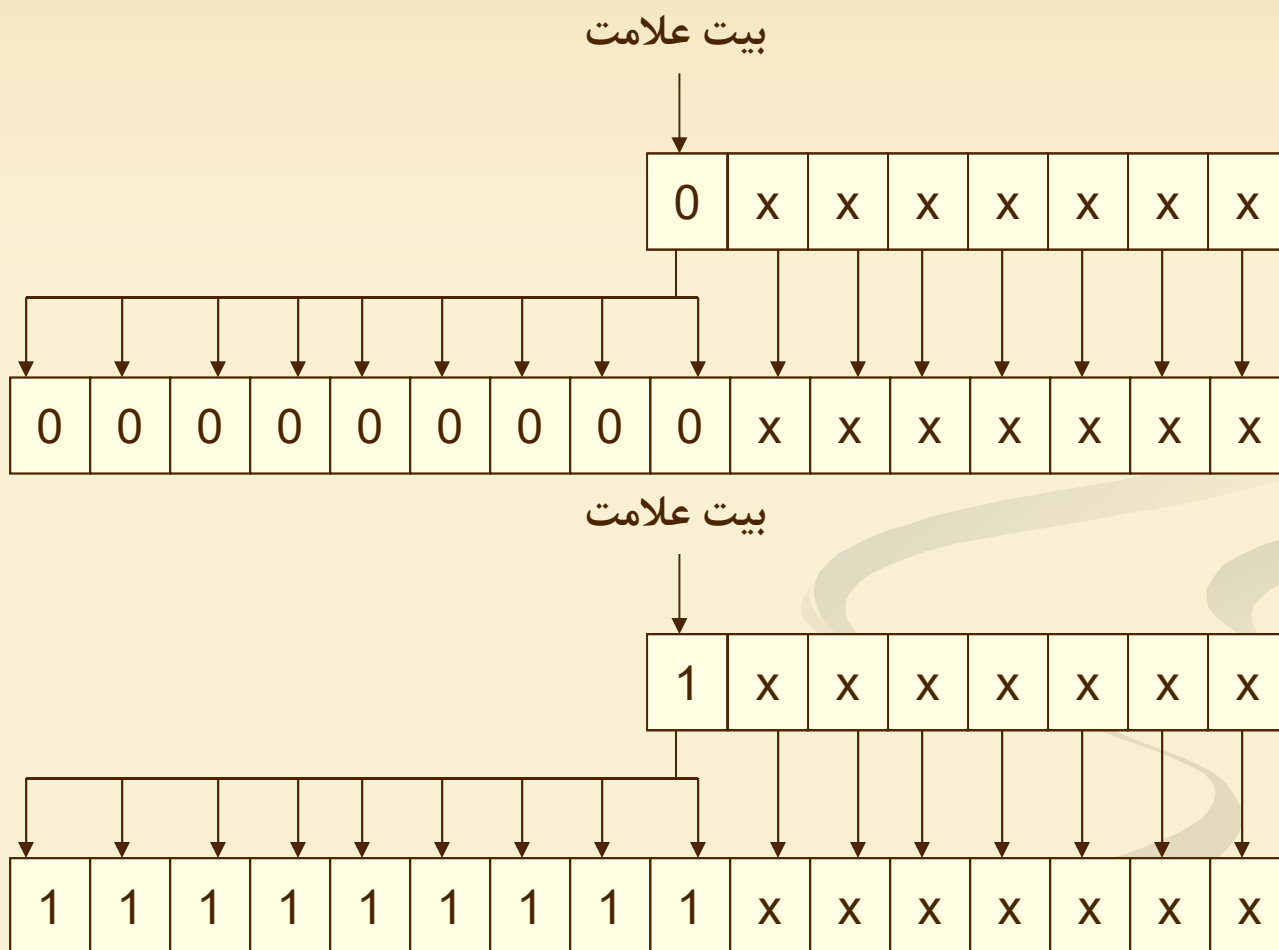
- عملوند ثابت نمی تواند باشد.
- چنانچه OPR از نوع بایت باشد محتوی AX بر محتوی OPR تقسیم شده نتیجه در AL قرار می گیرد و باقیمانده تقسیم در AH قرار می گیرد.
- چنانچه OPR از نوع WORD باشد محتوی DX:AX بر محتوی OPR تقسیم شده نتیجه تقسیم در AX قرار می گیرد و باقیمانده در DX قرار می گیرد.
- چنانچه OPR از نوع ۴ بایتی باشد محتوی EDX:EAX بر محتوی OPR تقسیم شده نتیجه تقسیم در EAX قرار می گیرد و باقیمانده در EDX قرار می گیرد.

■ مثال:

```
X      DB      13
MOV     AX, 134
DIV     X
```

- پس از اجرای دستورالعمل های فوق محتوی AL برابر با ۱۰ و محتوی AH برابر با ۴ می باشد.

گسترش BYTE به WORD

دستورات گسترش داده

Convert Byte to Word

CBW ■

Convert Word to Doubleword

CWD ■

فصل هفتم

موارد ضروری برنامه نویسی
برای منطق و کنترل

انواع آدرس‌ها

■ اسمبلر از سه نوع آدرس پشتیبانی می‌کند که عبارتند از

1. آدرس کوتاه (short)

■ محدوده‌ای در فاصله‌ی 128- تا 127+بایت می‌باشد.

2. آدرس نزدیک (Near)

■ محدوده‌ای در فاصله‌ی 32768- تا 32767+بایت داخل همان سگمنت را مشخص می‌کند.

3. آدرس دور (Far)

■ فاصله‌ی بیشتر از 32k را مشخص می‌کند.

■ برخی از دستورات مانند LOOP، CALL، JMP و Jnnn می‌توانند همه یا برخی از این آدرس‌ها را پشتیبانی کنند. به عنوان مثال دستور JMP همه‌ی این آدرس‌ها را پشتیبانی می‌کند.

دستور JMP

- دستور JMP شبیه goto در می باشد.
- می توان به بخش مشخص شده‌ای از برنامه بدون هیچ شرطی پرش نمود.
- این دستور دارای شکل کلی زیر است :

[label:] JMP short, near, or far address

مثال استفاده از دستور JMP

Page 60 , 132

```
TITLE  A08JUMP  (COM) using JMP for looping
.MODEL  SMALL
.CODE

0100          ORG  100H
0100      A10MAIN  PROC  NEAR
0100      B8 0001          MOV  AX , 01
0103      BB 0001          MOV  BX , 01
0106      B9 0001          MOV  CX , 01
0109          A20:
0109      05 0001          ADD  AX , 01          ;Add 01 to AX
010C      03 D8          ADD  BX , AX          ;Add AX to BX
010E      D1 E1          SHL  CX , 1          ;Double CX
0110      EB F7          JMP  A20          ;Jump to A20 label
0112          A10MAIN  ENDP
          END  A10MAIN
```

دستور LOOP

- برای ایجاد حلقه‌ها می‌توان استفاده کرد.
- تعداد تکرارهای حلقه را در روی ثبات CX قرار دهیم.
- هر بار که دستور LOOP اجرا می‌شود مقدار CX را یک واحد کاهش می‌دهد و در صورتی که CX مخالف صفر باشد به بر حسب مشخص شده پرش خواهد کرد.
- این دستور فقط از آدرس‌های کوتاه پشتیبانی می‌کند یعنی پرش می‌تواند از در فاصله‌ی -128 تا +127 بایت باشد.
- شکل کلی دستور LOOP

[label:] LOOP short address

مثال استفاده از دستور LOOP

Page 60 , 132

TITLE A08LOOP (COM) Illustration of LOOP

.MODEL SMALL

.CODE

```
0100          ORG 100H
0100      A10MAIN PROC NEAR
0100      B8 0001      MOV AX , 01      ; Initialize AX ,
0103      BB 0001      MOV BX , 01      ; BX , and
0106      BA 0001      MOV DX , 01      ; DX to 01
0109      B9 000A      MOV CX , 10      ; Initialize for
010C          A20:      ; ten loops
010C      40          INC AX      ; Add 01 to AX
010D      03 D8      ADD BX , AX      ; Add AX to BX
010F      D1 E2      SHL DX , 1      ; DOUBLE DX
0111      E2 F9      LOOP A20      ; Decrement CX ,
                                ; LOOP if nonzero
0113      B8 4C00      MOV AX , 4C00H ; End processing
0116      CD 21      INT 21H
0118      A10MAIN ENDP
          END A10MAIN
```

دستور CMP

- این دستور (Compare) جهت مقایسه‌ی دو فیلد داده‌ای استفاده می‌شود.
- شکل کلی دستور

[label:] **CMP** **register/memory , register/memory/immediate**

- پس از اجرای این دستور پرچم‌های CF ، PF ، AF ، ZF ، SF و OF تغییر پیدا خواهند کرد.
- دستورالعمل CMP مانند دستورالعمل SUB عمل نموده ولی نتایج در جایی ذخیره نمی‌شود بلکه محتوی فلگ‌ها را تغییر می‌دهد.
- . از طریق مقدار این پرچم‌ها دستورات بعدی می‌توانند تصمیم خاصی را اتخاذ کنند.

■ مثال

```
CMP AX , BX  
JE A20
```

...
A20:

پرش کن اگر برابر باشد

پرش شرطی

- پرشهای شرطی به برنامه نویس این امکان را می دهد که ساختارهای IF و سایر ساختارهای کنترلی را ایجاد نماید.
- شکل کلی بصورت زیر می باشد:

`[label:] Jnnn short address`

- Jnnn تعیین کننده وضعیتی است که تحت آن ، پرش اجرا می شود. اگر شرط تحقق یابد، پرش صورت خواهد گرفت، در غیر این صورت دستورالعمل بعدی اجرا خواهد گردید.
- دستورات پرش شرطی بر اساس وضعیت برخی از پرچم ها تصمیم می گیرند که به یک بر چسب پرش کنند یا نه.
- این دستورات فقط می تواند به آدرس های کوتاه پرش کننده.

دستورات پرش شرطی

■ پرشهای مربوط به داده های بدون علامت (منطقی)

پرچم های تست شده	توضیح	سمبول
ZF	پرش مساوی یا پرش صفر	JE/JZ
ZF	پرش غیرمساوی یا پرش غیر صفر	JNE/JNZ
CF,ZF	پرش بیشتر یا پرش کمتر نبودن یا مساوی	JG/JNBE
CF	پرش بیشتر نبودن یا مساوی یا پرش کمتر نبودن	JAЕ/JNB
CF	پرش کمتر یا پرش بیشتر نبودن یا مساوی	JB/JNAE
ZF,CF	پرش کمتر یا مساوی یا بیشتر نبودن	JBE/JNA

دستورات پرش شرطی

■ پرشهای مربوط به داده های علامتدار (محاسباتی)

پرچم های تست شده	توضیح	سمبول
ZF	پرش مساوی یا پرش صفر	JE/JZ
ZF	پرش غیرمساوی یا پرش غیر صفر	JNE/JNZ
OF,SF ZF	پرش بزرگتر یا پرش غیر کوچکتر یا مساوی	JA/JNLE
OF, SF	پرش غیر بزرگتر یا پرش غیر کوچکتر	JGE/JNL
OF,SF	پرش کوچکتر یا پرش غیر بزرگتر یا مساوی	JL/JNGE
OF,SF,ZF	پرش کوچکتر یا مساوی یا پرش غیر بزرگتر	JLE/JNG

دستورات پرش شرطی

■ پرشهای محاسباتی خاص

سمبول	توضیح	پرچم های تست شده
JCXZ	پرش اگر CX صفر است	هیچ یک
JC	پرش اگر رقم نقلی وجود دارد	CF
JNC	پرش اگر رقم نقلی وجود ندارد	CF
JO	پرش اگر سرریز وجود دارد	OF
JNO	پرش اگر سرریز وجود ندارد	OF
JP/JPE	پرش اگر توازن وجود دارد یا توازن زوج است	PF
JNP/JPO	پرش اگر توازن وجود ندارد یا توازن فرد است	PF
JS	پرش اگر علامت دارد (منفی)	SF
JNS	پرش اگر علامت ندارد (مثبت)	SF

دستور CALL و دستور RET

- عبارت PROC تعریف کننده Procedure (رویه) می باشد .
- هر رویه با عبارت PROC آغاز شده و با عبارت ENDP خاتمه پیدا می کند.
- برای فراخوانی رویه می توان از دستور CALL استفاده کرد و برای برگشتن از رویه به رویه فراخوانی کننده می توان از دستور RET استفاده کرد.
- زمانی که با استفاده از دستور CALL یک رویه فراخوانی می شود اجرای برنامه به اولین سطر رویه مشخص شده منتقل می شود، دستورات رویه سطر به سطر اجرا شده و نهایتاً با اجرای دستور RET کار رویه تمام شده و اجرای برنامه از دستور بعد از CALL ادامه پیدا می کند.

دستور CALL و دستور RET

■ داخل یک رویه RET آخرین دستوری است که اجرا خواهد شد و کل دستورات بعد از آن داخل همان رویه اجرا نخواهد شد.

■ یک روال می تواند FAR و یا NEAR باشد.

■ یک روال NEAR در همان سگمنت کدی که فراخوانی می شود تعریف می گردد و یک روال FAR معمولاً در یک سگمنت کدی مجزائی تعریف می شود.

■ برای اطلاعات بیشتر راجع به پیش پردازنده PROC به اسلاید ۷۱ مراجعه کنید.

انتقال مقادیر به یک روال و یا بلعکس

■ بطرق مختلفی می توان مقادیر را به روال هایی به زبان های اسمبلی یا بلعکس انتقال داد.

■ دو روش ممکن برای انتقال یک مقدار به اندازه WORD عبارتند از:

■ قرار دادن مقدار مورد نظر در یک ثبات

■ قرار دادن مقدار مورد نظر روی پشته

دستور CALL و دستور RET

```

                                page 60,132
                                TITLE A08CALLP (EXE) Calling procedure
                                .MODEL SMALL
                                .STACK 64
                                .DATA
                                ;-----
                                .CODE
0000      A10MAIN  PROC  FAR
0000      E8 0008 R      CALL  B10          ; call B10
                                ;
                                ...
0003      B8 4C00      MOV  AX, 4C00H      ; End processing
0006      CD 21        INT  21H
0008      A10MAIN  ENDP
                                ;-----
0008      B10      PROC  NEAR
0008      E8 000C R      CALL  C10          ; call c10
                                ;
000B      C3          RET                 ; Return to
000C      B10      ENDP                  ; caller
                                ;-----
000C      C10      PROC  NEAR
                                ;
000C      C3          RET                 ; Return to
000D      C10      ENDP                  ; caller
                                ;-----
                                END A10MAIN

```

فصل هشتم

عملیات دودویی

دستورات بول

■ شکل کلی دستورات بولی

[label:] operator register/memory , register/memory/immediate

■ اجرای این دستورات پرچم های ZF ، SF ، DF ، OF و CF را تغییر خواهد داد.

■ دستورات بول که در زبان اسمبلی وجود دارند عبارتند

■ **AND** حاصل بیت های متناظر را یک قرار خواهد داد اگر هر دو بیت متناظر برابر یک باشد.

■ **OR** بیت متناظر را یک قرار خواهد داد اگر حداقل یکی از بیت ها برابر یک باشد.

■ **XOR** نتیجه ی صفر خواهد داشت، اگر بیت های متناظر برابر باشند، و نتیجه ی یک خواهد داشت اگر بیت های متناظر مخالف هم باشند.

■ **TEST** پرچم ها را مانند عملیات AND تنظیم خواهد کرد با این تفاوت که مقدار عملونداول تغییر نخواهد کرد.

■ **NOT** فقط یک عملوند خواهد داشت از نوع ثباتی یا حافظه این دستور بر روی عملوند خود کلیه بیت های صفر را به یک و یک را به صفر تغییر خواهد داد.

Page 60 , 132

TITLE A08CASE (COM) Change uppercase to lowercase

.MODEL SMALL

.CODE

ORG 100H

BEGIN: JMP A10MAIN

```
-----  
CONAME DB 'INTERTECH SYSTEM', '$'  
-----
```

A10MAIN PROC NEAR

LEA BX , CONAME+1

MOV CX , 15

A20:

MOV AH , [BX]

CMP AH , 41H

JB A30

CMP AH , 5AH

JA A30

XOR AH , 00100000B

MOV [BX] , AH

A30:

INC BX

LOOP A20

MOV AH , 09H

LEA DX , CONAME

INT 21H

MOV AX , 4C00H

INT 21H

A10MAIN ENDP

END BEGIN

مثال: تبدیل حروف بزرگ به کوچک

شیفت بیتها

- دستورالعملهای شیفت، بیت های واقع در موقیعت داده شده بوسیله عملوند مقصد را بطرف چپ یا راست حرکت می دهند.
- شکل کلی دستورات شیفت:

[label:] shift register/memory , CL/immediate

- در پردازنده های 8086\8088 فقط شیفت یک واحدی پذیرفته شده می باشد.
- عملوند دوم فقط باید عدد یک باشد.
- اگر تعداد شیفت ها بیش از یک باشد باید ابتدا تعداد شیفتها را داخل ثبات CL قرار دهیم و این ثبات را در عملوند دوم دستور شیفت استفاده کنیم در پردازنده های رده بالاتر این کار لزومی ندارد.

شیفت به راست بیتها

■ برای این منظور دو دستور وجود دارد.

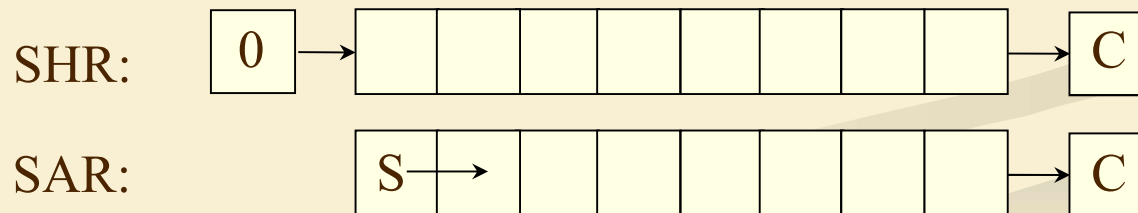
SHR ■

■ برای شیفت منطقی به راست (برای داده های بدون علامت)

SAR ■

■ برای شیفت محاسباتی به راست (برای داده های علامت دار)

■ یک واحد شیفت به راست باعث می شود عدد تقسیم بر ۲ شود.

شیفت به چپ بیتها

■ برای این منظور دو دستور وجود دارد.

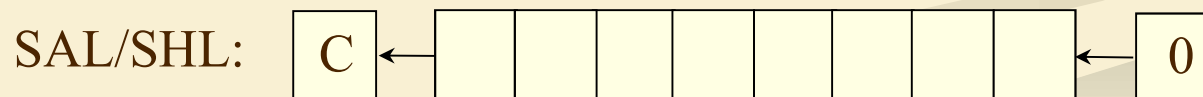
SHL ■

■ برای شیفت منطقی به چپ (برای داده های بدون علامت)

SAL ■

■ برای شیفت محاسباتی به چپ (برای داده های علامت دار)

■ یک واحد شیفت به چپ باعث می شود عدد ضرب در ۲ شود.

چرخش بیت ها به راست

■ برای این منظور دو دستور وجود دارد.

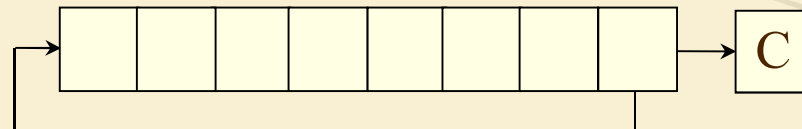
ROR ■

■ برای چرخش منطقی به راست برای داده های بدون علامت استفاده می شود

RCR ■

■ برای چرخش با رقم نقلی به راست برای داده های علامت دار استفاده می شود.

ROR:

RCR:

چرخش بیت ها به چپ

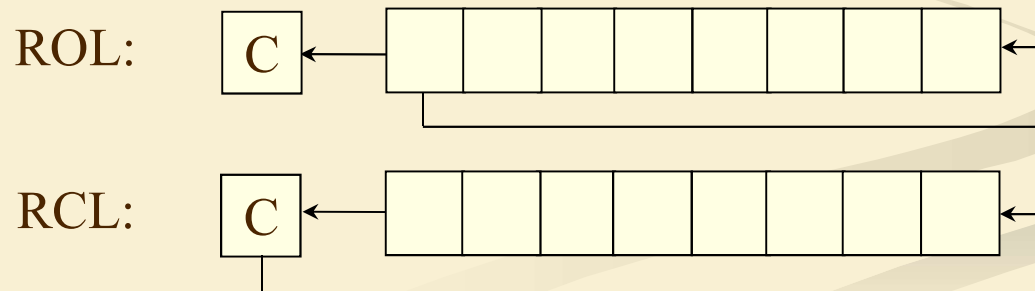
■ برای این منظور دو دستور وجود دارد.

ROL ■

■ برای چرخش منطقی به چپ برای داده های بدون علامت استفاده می شود

RCL ■

■ برای چرخش با رقم نقلی به چپ برای داده های علامت دار استفاده می شود.

مثال: استفاده از جدول پرش

```

TITLE A08JMPTB (EXE) Using a jump table
.MODEL SMALL
.STACK 64
.DATA
0000 001E R CUSTTAB DW B10CDE0
0002 0025 R DW B11CDE1
0004 002C R DW B12CDE2
0006 0033 R DW B13CDE3
0008 003A R DW B14CDE4
000A 43 6F 64 65 20 30 MESSG0 DB 'Code 0 processing' , '$'
      20 70 72 6F 63 65
      73 73 69 6E 67 24
001C 43 6F 64 65 20 31 MESSG1 DB 'Code 1 processing' , '$'
      20 70 72 6F 63 65
      73 73 69 6E 67 24
002E 43 6F 64 65 20 32 MESSG2 DB 'Code 2 processing' , '$'
      20 70 72 6F 63 65
      73 73 69 6E 67 24
0040 43 6F 64 65 20 33 MESSG3 DB 'Code 3 processing' , '$'
      20 70 72 6F 63 65
      73 73 69 6E 67 24
0052 43 6F 64 65 20 34 MESSG4 DB 'Code 4 processing' , '$'
      20 70 72 6F 63 65
      73 73 69 6E 67 24
;-----

```

مثال: استفاده از جدول پرش

0000		A10MAIN	PROC FAR	
0000	B8 ---- R		MOV AX,@data	; Initialize
0003	8E D8		MOV DS, AX	; segment
0005	8E C0		MOV ES, AX	; registers
0007	E8 000F R		CALL B10JUMP	
000A	B8 4C00		MOV AX, 4C00H	; End processing
000D	CD 21		INT 21H	
000F		A10MAIN	ENDP	
000F		B10JUMP	PROC NEAR	
000F	B4 10		MOV AH, 10H	; Get KB char
0011	CD 16		INT 16H	; into AL
0013	24 07		AND AL, 00000111B	;clear left 5 bits
0015	0F B6 D8		MOVZX BX, AL	; move AL to BX
0018	D1 E3		SHL BX, 01	; Double value
001A	FF A7 0000 R		JMP [CUSTTAB+BX]	;Jump to cust rtne
001E	8D 16 000A R	B10CDE0:	LEA DX , MESSG0	;Code 0 routine
0022	EB 1D 90		JMP B90	
0025	8D 16 001C R	B11CDE1:	LEA DX , MESSG1	;Code 1 routine
0029	EB 16 90		JMP B90	
002C	8D 16 002E R	B12CDE2:	LEA DX , MESSG2	;Code 2 routine
0030	EB 0F 90		JMP B90	
0033	8D 16 0040 R	B13CDE3:	LEA DX , MESSG3	;Code 3 routine
0037	EB 08 90		JMP B90	
003A	8D 16 0052 R	B14CDE4:	LEA DX , MESSG4	;Code 4 routine
003E	EB 01 90		JMP B90	
0041		B90 :		
0041	B4 09		MOV AH,09H	;Display
0043	CD 21		INT 21H	
0045	C3		RET	
0046		B10JUMP	ENDP	
			END A10MAIN	

فصل نهم

مقدمه‌ای بر پردازش صفحه
کلید و صفحه نمایش

صفحه نمایش

- صفحه ی نمایش در حالت متنی از ۲۵ سطر و ۸۰ ستون تشکیل شده است.
- مختصات گوشه ی سمت چپ بالای صفحه برابر $(0,0)$ و گوشه ی سمت راست پایین صفحه برابر $(24,79)$ (در مبنای ۱۶، 18,4F) می باشد.

صفحه نمایش

انتقال مکان نما

- می توان از تابع 02H وقفه ی شماره 10H استفاده کرد.
- شماره صفحه را در ثبات BH (معمولاً برابر صفر است)
- شماره سطر را در ثبات DH
- شماره ستون را در ثبات DL قرار دهیم.
- مثال: مکان نما به سطر هشتم (08H) و ستون پانزدهم (0FH) از صفحه ی شماره صفر منتقل خواهد شد.

MOV	AH, 02H	درخواست تنظیم مکان نما ;
MOV	BH, 00	شماره صفحه صفر ;
MOV	DH, 08H	سطر ۸ ;
MOV	DL, 0FH	ستون ۱۵ ;
INT	10H	فراخوانی سرویس وقفه ;

صفحه نمایش

پاک کردن صفحه نمایش

■ می توان از تابع 06H از وقفه ی 10H استفاده کرد. باید ثباتهایی که در زیر آمده اند به ترتیب مقداردهی شوند.

■ AH = تابع 06H.

■ AL = شماره خطهایی که حرکت طوماری دارند، صفر برای کل صفحه.

■ BH = مقدار صفت (رنگ قلم، رنگ پس زمینه و حالت چشمک زن)

■ CX = ستون : سطر شروع.

■ DX = ستون : سطر پایان.

■ خصوصیات صفحه مشخص کننده رنگ قلم و رنگ پس زمینه می باشد که یک عدد یک بایتی می باشد بیت های **صفر تا سه** از این عدد مشخص کننده ی رنگ قلم بیت های **۴ تا ۶** مشخص کننده رنگ پس زمینه و **بیت هفتم** مشخص کننده حالت چشمک زن می باشد.

MOV AX, 0600H

(صفحه کامل) AL=0 (حرکت طوماری) ; AH=0

MOV BH, 71H

پس زمینه سفید (7) ، پیش زمینه آبی (1) ;

MOV CX, 0000H

ستون : سطر بالای چپ ;

MOV DX, 184FH

ستون : سطر پایین راست ;

INT 10H

فراخوانی سرویس وقفه ;

صفحه نمایش

چاپ رشته در خروجی

- از تابع شماره 09H وقفه ی 21H می توان استفاده کرد.
- این تابع کل کاراکترهای رشته از اولین کاراکتر تا رسیدن به کاراکتر \$ را در خروجی چاپ می کند.
- برای این منظور باید 09H را روی ثبات AH و آدرس آفست اولین خانه ی رشته را روی DX قرار دهیم. مثال زیر نمونه ای از کاربرد این تابع را نشان می دهد.

```
Custmsg DB 'Hello','$'
```

```
...
```

```
Mov AH,09H
```

```
LEA DX,Custmsg
```

```
INT 21H
```

- با فراخوانی وقفه 21H رشته Custmsg که برابر Hello می باشد در خروجی چاپ خواهد شد.

صفحه نمایش

■ مثال: نمایش مجموعه
کاراکترهای ASCII

```

TITLE      page 60,132
            A09DISAS (COM) Display ASCII character set
            .MODEL    SMALL
            .CODE
            ORG        100H
BEGIN:     JMP        SHORT A10MAIN
ASCHAR    DB          00,'$'          ;Display character

```

```

;
;
;
A10MAIN    PROC        NEAR
            CALL        B10SCRN        ;Clear screen
            CALL        C10CURS        ;Set cursor
            CALL        D10DISP        ;Display characters
            MOV         AX,4C00H        ;End
            INT         21H            ; processing
A10MAIN    ENDP

```

```

;
;
;
B10SCRN    PROC
            MOV         D10DISP
            MOV         PROC
            MOV         MOV        CX,256        ;Initialize 256 attentions
            MOV         LEA        DX,ASCHAR      ;Initialize address of ASCHAR
            INT         RET
B10SCRN    ENDP
D20:
;
;
C10CURS    PROC
            MOV         MOV        AH,09H        ;Display ASCII ASCHAR
            MOV         INT         21H
            MOV         INC         ASCHAR        ;Increment for next character
            INT         LOOP        D20           ;Decrement CX, loop nonzero
            RET         ;Return to caller
C10CURS    ENDP
;
;
D10DISP    PROC
            MOV         CX,256        ;Initialize 256 attentions
            LEA         DX,ASCHAR      ;Initialize address of ASCHAR
D20:
            MOV         AH,09H        ;Display ASCII ASCHAR
            INT         21H
            INC         ASCHAR        ;Increment for next character
            LOOP        D20           ;Decrement CX, loop nonzero
            RET         ;Return to caller
D10DISP    ENDP
END        BEGIN

```

صفحه کلید

تابع 0AH از وقفه 21H برای ورودی صفحه کلید

■ باید ابتدا در بخش داده‌ای لیست پارامترهای مورد نیاز آن را مشخص کنیم. مثال:

Para1ist	Label	Byte
Max1en	DB	20
Act1en	DB	?
KBData	DB	20 Dup(' ')

■ هنگام فراخوانی این وقفه در ثبات AH مقدار 0AH و آدرس آفست لیست پارامترها را در روی DX قرار خواهیم داد. مثال:

```
MOV  AH , 0AH
LEA  DX , Para1ist
INT  21H
```

PAGE 60,132

TITLE AC0

----- A2

E10CENT PROC NEAR

----- ;

PARALL

MAXNLE

ACTULE

KBNAME

PROMPT

----- ;

A10MAI

Q20CURS

MOV AH,09H

LEA DX,KBNAME

INT 21H

RET

Q20CURS

ENDP

A20LOOP:

MOV DX , 0000

CALL Q20CURS

CALL B10PRMPT

CALL C10INPT

CALL Q10CLR

CMP ACTULEN,00

JE A30

CALL D10CODE

CALL E10CENT

JMP A20LOOP

A30:

MOV AX,4C00H

INT 21H

A10MAIN ENDP

Center and display name:

PROMPT

DB

'Name?', '\$'

in:

SHR

DL,1

; dividelengthby2

NEG

DL

; revers sign

ADD

DL,40

; add 40

MOV

DH,12

; center row

CALL

Q20CURS

; set cursor

MOV

AH,09H

LEA

DX,KBNAME

; display name

INT

21H

RET

Q20CURS

ENDP

; set cursor to 00,00

; Display prompt

; provide for input of name

; clear screen

; name entered?

; no , exit

; set bell and \$

; center , display name

; End processing

فصل دهم

نکات پیشرفته پردازش صفحه کلید

صفحه کلید

- صفحه کلید سه نوع اصلی کلید دارد
 - **کلیدهای استاندارد**، شامل حروف A تا Z، شماره های ۰ تا ۹ و برخی کاراکترها مانند %، \$، # و ...
 - **کلیدهای تابعی توسعه یافته** که شامل :
 - کلیدهای تابعی برنامه مانند <F1> و <F1>+<Shift> .
 - کلیدهای عددی با حالت Num Lock خاموش: <Home>، <End>، <Arrows>، ، <Ins>، <Page Up> و <Page Down> و کلیدهایی که در صفحه کلید مانند همین کلیدها عمل می کنند.
 - <Alt> + حروف الفبا و کلیدهای تابعی برنامه + <Alt>
 - **کلیدهای کنترلی** <Alt>، <Ctrl> و <Shift> که در ارتباط با سایر کلیدها عمل می کنند.

وضعیت شیفت صفحه کلید

■ در موقعیت 40:17H یک بایت قرار گرفته که این بایت اولین بایت وضعیت شیفت صفحه کلید می باشد. هریک از بیت های این بایت وضعیت کلیدهایی را که در جدول زیر نشان داده شده مشخص خواهند کرد.

Bit	Action	Bit	Action
7	Insert active	3	<Alt> pressed
6	CapsLock sate active	2	<Ctrl> pressed
5	NumLock sate active	1	<Left Shift> pressed
4	Scroll Lock sate active	0	<Right Shift> pressed

■ بایت دوم از وضعیت صفحه کلید برای صفحه کلید توسعه یافته در 40:18H قرار دارد.

وضعیت شیفِت صفحه کلید (ادامه)

- بایت دیگری 40:96H قرار دارد که وضعیت برخی دیگر از کلیدهای صفحه را نشان میدهد. عناصری که بر ما اهمیت دارد بیت ۴ است که وقتی ۱ باشد یعنی یک صفحه کلید توسعه یافته نصب شده است.

Bit	Action	Bit	Action
7	Insert pressed	3	Ctrl/Numlock (pause) active
6	Caps Lock pressed	2	Sys Reg pressed
5	Num Lock pressed	1	Left Alt pressed
4	Scroll Lock pressed	0	Left ctrl pressed

بافر صفحه کلید

■ یک عنصر سودمند در ناحیه داده BIOS در 40:1EH به نام **بافر صفحه کلید** است.

■ بافر صفحه کلید کدهای تولید شده توسط صفحه کلید را به ترتیب نگهداری می کند تا اینکه وقفه ای (مانند وقفه 16h) از آن کلیدی را تقاضا کند. سپس بافر به ترتیب این کدها را برگشت می دهد.

ورودی صفحه کلید با انعکاس

تابع 01H از وقفه 21H

- اگر در بافر صفحه کلید، کدی وجود داشته باشد آنرا برگشت میدهد وگرنه منتظر فشار دادن کلید از کاربر می ماند.
- کد کلید فشار داده شده روی AL برگشت می دهد.
- این تابع توانایی خواندن کلیدهای تابعی توسعه یافته (کلیدهای دو کده) را دارا می باشد.

MOV	AH, 01H	درخواست ورودی صفحه کلید ;
INT	21H	فراخوانی سرویس وقفه ;
CMP	AL, 00	آیا کلید تابعی توسعه یافته فشار داده شده؟ ;
JNZ	...	نه کاراکتر ; ASCII
INT	21H	بله تکرار عملیات برای خواندن کد دوم ;
...		برای کد پیمایش ;

I/O کنسول مستقیم

تابع 06H از وقفه 21H

- برای خواندن کلید از صفحه کلید استفاده می شود.
- تقریباً شبیه تابع 01H می باشد با این تفاوت که پس از تست کردن بافر صفحه کلید اگر کلیدی وجود نداشته باشد دیگر منتظر فشار دادن کلید نمی ماند.
- اگر در بافر کلیدی نباشد: این تابع پرچم صفر (ZF) را برابر یک قرار داده و برای ورودی منتظر نمی ماند.
- اگر در بافر کلیدی باشد: این عملیات کد را در ثبات AL قرار داده و پرچم صفر را برابر صفر قرار می دهد.
- این عملیات کاراکتر را بر روی صفحه نمایش منعکس نمی کند و همچنین کلیدهای <Ctrl>+<prtsc> یا <Ctrl>+<Break> را بررسی نمی کند.

ورودی مستقیم صفحه کلید بدون انعکاس

تابع 07H از وقفه 21H

■ این تابع شبیه تابع 01H عمل می کند با این تفاوت که کاراکتر را بر روی صفحه منعکس نکرده و کلید <Break> + <Ctrl> واکنش نشان نمی دهد.

تابع 08H از وقفه 21H

■ این تابع شبیه 01H عمل می کند با این تفاوت که کلید فشار داده شده را بر روی صفحه نمایش منعکس نمی کند.

ورودی صفحه کلید بافر شده

تابع 0AH از وقفه 21H

■ این تابع در مباحث قبلی توضیح داده شده است.

بررسی وضعیت صفحه کلید

تابع 0BH از وقفه 21H

■ این تابع بافر صفحه کلید را بررسی کرده و اگر در بافر کلیدی در دسترس باشد در روی AL عدد FFH را قرار می‌دهد و در غیر اینصورت (هیچ کلیدی در دسترس نباشد) 00H را قرار خواهد داد.

پاک کردن بافر صفحه کلید و برداشتن تابع

تابع 0CH از وقفه 21H

■ این تابع در ارتباط با توابع 01H ، 06H ، 08H یا 0AH استفاده می شود .

■ تابع مورد نیاز در AL قرار می گیرد

MOV	AH, 0CH	درخواست ورودی صفحه کلید ;
MOV	AL, FUNCTION	تابع مورد نیاز ;
MOV	DX, ABAREA	ناحیه ورودی صفحه کلید ;
INT	21H	فراخوانی سرویس وقفه ;

خواندن یک کاراکتر

تابع 00H از وقفه 16H

■ این تابع فقط کلیدهای صفحه کلید ۸۳ تایی را دستکاری می‌کند و ورودی از کلیدهای اضافی بر روی صفحه کلیدهای گسترش یافته مانند <F11> و <F12> نمی‌پذیرد.

بازگرداندن وضعیت شیفت جاری

تابع 02H از وقفه 16H

■ این تابع وضعیت شیفت صفحه کلید را که در ناحیه داده‌ای BIOS در موقعیت 40:17H قرار دارد در روی AL برگشت می‌دهد .

نوشتن بر روی صفحه کلید

تابع 05H از وقفه 16H

■ این تابع به ما این اجازه را می‌دهد که بتوانیم کلیدی را در بافر صفحه کلید بنویسیم. همانند اینکه کلیدی فشار داده شده است.

■ کاراکتر ASCII را در CH و کد پیمایش آنرا در CL وارد می‌کنیم.

■ تا زمانی که بافر صفحه کلید پر شود می‌توان این عملیات را تکرار کرد.

```

TITLE      A14ASCBI (COM)  Convert ASCII to binary format
           .MODEL SMALL
           .CODE
           ORG      100H
BEGIN:     JMP      SHORT A10MAIN
; -----
ASCVAL     DB      '1234'          ;Data items
BINVAL     DW      0
ASCLEN     DW      4
MULFACT    DW      1
; -----
A10MAIN    PROC     NEAR           ;Main procedure
           CALL     B10CONV
           MOV      AX,4C00H
           INT      21H           ;End processing
A10MAIN    ENDP

B10CONV    PROC     NEAR
           MOV      BX,10         ;Mult factor
           MOV      CX,04         ;Count for loop
           LEA      SI,ASCVAL+3   ;Address of ASCVAL
B20:       MOV      AL,[SI]       ;Select ASCII character
           AND      AX,000FH      ;Remove 3-zone
           MUL      MULFACT       ;Multiply by 10 factor
           ADD      BINVAL,AX     ;Add to binary
           MOV      AX,MULFACT    ;Calculate next
           MUL      BX            ; 10 factor
           MOV      MULFACT,AX
           DEC      SI           ;Last ASCII character?
           LOOP     B20           ; no, continue
           RET              ; yes, return
B10CONV    ENDP
           END      BEGIN

```

```

TITLE      A14BINAS (COM)  Convert binary data to ASCII
.MODEL     SMALL
.CODE
ORG        100H
BEGIN:     JMP      SHORT A10MAIN
; -----
ASCVAL     DB        4 DUP(' '), '$' ;Data items
BINVAL     DW        04D2H
; -----
A10MAIN    PROC      NEAR                      ;Main procedure
            CALL     B10CONV
            MOV      AH,09H                    ;Display
            LEA      DX,ASCVAL                  ; ASCII value
            INT      21H
            MOV      AX,4C00H                  ;End processing
            INT      21H
A10MAIN    ENDP

B10CONV    PROC      NEAR
            MOV      CX,0010                    ;Division factor
            LEA      SI,ASCVAL+3                ;Address of ASCVAL
            MOV      AX,BINVAL                  ;Get binary amount

B20:..     CMP      AX,CX                      ;Value < 10?
            JB       B30                        ; yes, exit
            XOR      DX,DX                      ;Clear upper quotient
            DIV      CX                        ;Divide by 10
            OR       DL,30H
            MOV      [SI],DL                    ;Store ASCII character
            DEC      SI
            JMP      B20

B30:       OR       AL,30H                      ;Store last quotient
            MOV      [SI],AL                    ; as ASCII character
            RET

B10CONV    ENDP
END        BEGIN

```

شکل ۶-۱۴ تبدیل اعداد باینری به قالب اصلی


```

                                page 60,132
                                TITLE  A22MACR1 (EXE)  Simple macros
                                ; -----
                                INITZ  MACRO                                ;Define macro
                                        MOV    AX,@data                    ;Initialize segment
                                        MOV    DS,AX                        ; registers
                                        MOV    ES,AX
                                        ENDM                                ;End macro

                                FINISH MACRO                                ;Define macro
                                        MOV    AX,4C00H                    ;End processing
                                        INT     21H
                                        ENDM                                ;End macro
                                ; -----

                                .MODEL SMALL
                                .STACK 64
                                .DATA
0000 54 65 73 74 20 6D  MESSAGE DB    'Test macro instruction',13,10,'$'
      61 63 72 6F 20 69
      6E 73 74 72 75 63
      74 69 6F 6E 0D 0A
      24

                                ; -----
                                .CODE
0000 BEGIN  PROC    FAR
                                INITZ                                ;Macro instruction
                                MOV    AX,@data                    ;Initialize segment
                                MOV    DS,AX                        ; registers
                                MOV    ES,AX
                                MOV    AH,09H                    ;Request display
                                LEA     DX,MESSAGE                  ;Message
                                INT     21H
                                FINISH
000F B8 4C00                    1  MOV    AX,4C00H                    ;End processing
0012 CD 21                      1  INT     21H
0014 BEGIN  ENDP
                                END    BEGIN

```

شکل ۱-۲۲ دستورات ماکرو اسمبل شده ساده


```

                                page 60,132
                                TITLE A22MACR2 (EXE) Use of parameters
                                ; -----
                                INITZ MACRO                                ;Define macro
                                MOV AX,@data                            ;Initialize segment
                                MOV DS,AX                                ; registers
                                MOV ES,AX
                                ENDM                                    ;End macro

                                PROMPT MACRO MESSGE                    ;Define macro
                                MOV AH,09H                            ;Request display
                                LEA DX,MESSGE                        ; prompt
                                INT 21H
                                ENDM                                    ;End macro

                                FINISH MACRO .                          ;Define macro
                                MOV AX,4C00H                        ;End processing
                                INT 21H
                                ENDM                                    ;End macro
                                ; -----
                                .MODEL SMALL
                                .STACK 64
                                .DATA
0000 43 75 73 74 6F 6D MESSG1 DB 'Customer name?', '$'
                                65 72 20 6E 61 6D
                                65 3F 24
000F 43 75 73 74 6F 6D MESSG2 DB 'Customer address?', '$'
                                65 72 20 61 64 64
                                72 65 73 73 3F 24
                                ; -----
                                .CODE
0000 BEGIN PROC FAR
                                INITZ
                                MOV AX,@data                            ;Initialize segment
                                MOV DS,AX                                ; registers
                                MOV ES,AX
                                PROMPT MESSG2
                                MOV AH,09H                            ;Request display
                                LEA DX,MESSG2                        ; prompt
                                INT 21H
                                FINISH
                                MOV AX,4C00H                        ;End processing
                                INT 21H
0014 BEGIN ENDP
                                END BEGIN

```

شکل ۲-۲ استفاده از پارامترهای ماکرو

```

page 60,132
TITLE A22MACR4 (EXE) Use of LOCAL
; -----
INITZ MACRO ;Define macro
MOV AX,@data ;Initialize segment
MOV DS,AX ; registers
MOV ES,AX
ENDM ;End macro
DIVIDE MACRO DIVIDEND,DIVISOR,QUOTIENT
LOCAL COMP
LOCAL OUT
; AX = div'd, BX = divisor, CX = quotient
MOV AX,DIVIDEND ;Set dividend
MOV BX,DIVISOR ;Set divisor
SUB CX,CX ;Clear quotient
COMP:
CMP AX,BX ;Dividend < divisor?
JB OUT ; yes, exit
SUB AX,BX ;Dividend - divisor
INC CX ;Add to quotient
JMP COMP
OUT:
MOV QUOTIENT,CX ;Store quotient
ENDM ;End macro
FINISH MACRO ;Define macro
MOV AX,4C00H ;End processing
INT 21H
ENDM ;End macro
; -----
.MODEL SMALL
.STACK 64
.DATA
DIVDND DW 150 ;Dividend
DIVSOR DW 27 ;Divisor
QUOTNT DW ? ;Quotient
; -----
.CODE
BEGIN PROC FAR
.SALL
INITZ
.LALL
DIVIDE DIVDND,DIVSOR,QUOTNT
; AX = div'd, BX = divisor, CX = quotient
MOV AX,DIVDND ;Set dividend
MOV BX,DIVSOR ;Set divisor
SUB CX,CX ;Clear quotient
??0000:
CMP AX,BX ;Dividend < divisor?
JB ??0001 ; yes, exit
SUB AX,BX ;Dividend - divisor
INC CX ;Add to quotient
JMP ??0000
??0001:
MOV QUOTNT,CX ;Store quotient
.SALL
FINISH
BEGIN ENDP
END BEGIN

```

```

0096
001B
0000

```

```

A1 0000 R 1
8B 1E 0002 R 1
2B C9 1
3B C3 1
72 05 1
2B C3 1
41 1
EB F7 1
89 0E 0004 R 1

```

بَابَانِ